
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

YATILI OKULDA VE AİLESİNİN YANINDA KALAN KIZ ERGENLERİN (15-18 YAŞ) BENLİK ALGISI VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Öznur HALAÇ YİLGEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2016

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 1(bir) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : ÖZNUR
Soyadı : HALAÇ YİLGEN
Bölümü : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi : 23.12.2016

TEZİN

Türkçe Adı : Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Analyzing The Self-Perception And Hopelessness Levels Of Adolescents (15-18 Ages) Who Live With Their Parents And The Dorms

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Öznur HALAÇ YİLGEN
İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Öznur HALAÇ YİLGEN tarafından hazırlanan "Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç.Dr.Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Başkan: Doç. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara Üniversitesi .....

Üye: Doç. Dr. Hatice BEKİR
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Tez Savunma Tarihi: 23/12/2016

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecimde ve bu tezin tamamlanma aşamasında her zaman benim yanımda olan, sabrını, pozitif bakışını ve teknik desteğini benden hiç esirgemeyen canım eşim Adnan YİLGEN'e, destek ve güvenleriyle her zaman yanımda olan annem ve babama, kardeşim İbrahim'e ve ablalarım Dilek, Özlem'e sonsuz teşekkür ederim.

Bu süreçte değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK' e emeği, büyük katkıları ve sabrından dolayı çok teşekkür ederim.

Bu çalışmada emeği geçen öğrencilerime, meslektaşlarıma, canım zümrem Semanur AÇAR'a biricik dostum Olcay AKGÜL'e teşekkürü borç bilirim.

YATILI OKULDA VE AİLESİNİN YANINDA KALAN KIZ ERGENLERİN (15-18 YAŞ) BENLİK ALGISI VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Öznur HALAÇ YİLGEN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Aralık 2016

ÖZ

Ergenlik kişinin biyolojik yapısına bir geçiş dönemidir. Ergenlik döneminin en önemli özelliği kimlik arayışıdır. Erik Erikson'a göre ergenler kimlik oluşumu ile kimlik karmaşası arasındaki çatışmayı mutlaka çözmelidirler. Bu dönemde toplumun ergenlerden beklentileri de çok ayrı bir kaygı kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca, günümüzde ki sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların hızlı değişim göstermesi insanın psiko-sosyal gelişiminde çalkantılı bir dönem olan ergenlik dönemini, daha da zorlu yaşamasına neden olmaktadır. Araştırmacılara göre, ergenlerin içinde bulundukları dönemin sorunlarıyla karşı karşıya olmalarının yanında üniversiteye girebilmek için başarmak zorunda oldukları sınav nedeniyle umutsuz olmaları, beklenilen bir durumdur. Ergenin benlik algısı ve geleceğe dair umut bakış açısının incelenmesi, gelişmekte olan kişiliğin anlamlandırılması açısından son derece önemlidir. Bu bilgiler ışığında, hayattaki en önemli kritik dönemlerden biri olan ergenlik, en fazla vurguyu ve incelemeyi hak etmektedir. Bu araştırmada "Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk düzeylerinin, araştırmada kullanılan demografik değişkenlerle aynı zamanda birbirleriyle anlamlı ilişkisi var mıdır?" ana problem durumunun yanında alt problemlere cevap aranmak istenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde olup, bulgular Demografik Bilgi Formu, Offer Benlik İmgesi Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ailesinin yanında kalan babası sağ olan kız ergenlerin umutsuzluk puan ortalamasının, babası vefat edenlerin umutsuzluk puan ortalamasına oranla daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, baskıcı aileye sahip kız ergenlerin benlik algısı düzeyi daha düşük olarak görülmüş, elde edilen istatiksel sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kuruma geldikleri yaş değişkenine göre anlamlı bir

farklılık görülmemiş, umutsuzluk düzeylerinin ise farklılaştığı görülmüştür. Yapılan istatiksel sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin ebeveynle görüşme sıklığı umutsuzluk düzeylerinde farklılığa yol açmazken, benlik algısı düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmuştur. Ailesinin yanında kalan kız ergenlerden pekiyi not ortalamasına sahip olanlar daha az umutsuzluk düzeyine sahipken, benlik algısı düzeylerine bakıldığında ise; çok iyi ve iyi not ortalamasına göre orta düzeyde not ortalamasına sahip olanlar daha düşük benlik algısı düzeyine sahiptirler. Ayrıca, babanın eğitim durumu değişkeni ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmuştur. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri; ebeveyn öz ya da üvey olma durumu, anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, ebeveyn gelir durumu, ebeveyn medeni durumu, kardeş sayısı, doğum sırası ve okul öncesi eğitim alma değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler : Ergenlik, Umutsuzluk, Benlik algısı, Yatılı okul

Sayfa Adedi : 79

Danışman : Doç. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK

ANALYZING THE SELF-PERCEPTION AND HOPELESSNESS LEVELS OF ADOLESCENTS (15-18 AGES) WHO LIVE WITH THEIR PARENTS AND THE DORMS

(Master's Thesis)

Öznur HALAÇ YİLGEN

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATION SCIENCES

December 2016

ABSTRACT

Adolescence is a person's period of transition to his/her biological nature. The most important concept in adolescence is the quest for an identity. According to Eric Ericsson, adolescents should definitely resolve the conflict between the development and the turmoil of their characters. The community's expectations from adolescents also cause a different level of anxiety at this period. Also, the fact that the social, cultural and financial conditions are changing really fast does cause an already painful period, adolescence, to be more difficult. According to the researchers, these adolescents are expected to be affected by the pressure of the society's expectations of them to get into a good college through the very hard acceptance exam, let alone their other minor issues problems. Adolescent is very crucial for the fact that people are shaping their perceptions about the future and the life in this period. So this period, adolescence, definitely deserves the most amount of attention amongst all other periods of our lives. In this research, "Does the self-perception and level of hopelessness of teen girls who are staying at the dorms while at school differ in any way from those who live with their parents?" is taken into consideration. The demographic research findings are collected using Demographic Info Survey, Offer Self Icon Scale and Beck Hopelessness Scale. At the end of this research, the hopelessness score of teen girls who live with their fathers and full family is lower than that of teen girls who are living with no father. The daughters of families who pressure them into doing things in life are seen to have a lower self perception, whereas their levels of hopelessness really differ depending on the age they came to the institute. So according to the research, the frequency of an adolescent girl seeing their parents did not change anything in terms of hopelessness, whereas it changed a lot in terms of self-perception. The teens who are living with their parents are getting high grades have lower levels of hopelessness, whereas the

ones with lower grades have lower self-perceptions of themselves. Also, the father's status of education really makes a difference in the self-perception levels of teen girls. The hopelessness levels of teen girls who live at the dorms vs. their family homes depends on the following; the parent being s stepparent or not, the educational status and occupation of the mother, the job of the father, the parent's general financial status, whether they are single or not, number of births, order of births do matter in the development of the person.

Key Words : Adolescence, Hopelessness, Self-Perception, Dorms

Number of Pages : 79

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii
JÜRİ ONAY SAYFASI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
TABLOLAR LİSTESİ xi
BÖLÜM I. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 2
1.2. Araştırmanın Amacı 5
1.3. Araştırmanın Önemi 7
1.4. Sayıltılar 8
1.5. Sınırlılıklar 8
1.6. Tanımlar 9
BÖLÜM II. KURAMSAL ÇERÇEVE 11
2.1. Ergenlik Döneminin Tanımı 11
2.1.1. Ergenlik Döneminin Özellikleri 12
2.2. Benlik Kavramının Tanımı 13
2.2.1. Benliğin Gelişimi 14
2.2.2. Ergenlik Döneminde Benlik 15
2.3. Umutsuzluk Kavramının Tanımı 17
2.3.1. Beck'e Göre Umutsuzluğun Yapısı 18
BÖLÜM III. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 21
BÖLÜM IV. YÖNTEM 29
4.1. Evren ve Örneklem 29
4.2. Araştırmanın Modeli 32

4.3. Ölçme Araçları 32
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu 32
4.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği 33
4.3.3. Offer Benlik İmgesi Ölçeği 34
4.4. Verilerin Çözümlenmesi-Yorumlanması 35
BÖLÜM V. BULGULAR VE YORUM 37
BÖLÜM VI. SONUÇ VE TARTIŞMA 57
KAYNAKÇA 63
EKLER 73
EK-1. Demografik Bilgi Formu 74
EK-2. Beck Umutsuzluk Ölçeği 76
EK-3. Offer Benlik İmgesi Ölçeği 77
EK-4. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları 78
EK-5. Offer Benlik Algısı Ölçeğinin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları 79

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar* 30
Tablo 2. *Ailesinin Yanında ve Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerine Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 37
Tablo 3. *Ailesinin Yanında ve Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Benlik Algısı Düzeylerine Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 38
Tablo 4. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 39
Tablo 5. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 40
Tablo 6. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Not Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 42
Tablo 7.*Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Nasıl Bir Öğrenci Olarak Algılandığı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* ..43
Tablo 8. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Annenin Sağ Olup Olmama Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 44
Tablo 9. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Babanın Sağ Olup Olmama Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 45
Tablo 10. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Ebeveynin Medeni Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları*.....46
Tablo 11. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 47
Tablo 12. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 48
Tablo 13. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 49
Tablo 14. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 51

Tablo 15. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 52
Tablo 16. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Anasınıfına Gitme Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 53
Tablo 17. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Kuruma Gelinen Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları* 54
Tablo 18. *Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Aileler İle Görüşme Sıklığına Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları* 55
Tablo 19. *Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki Pearson Çarpım Momentler Korelâsyon Matrisi* 55

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ergenlik, yaşam dönemleri içerisinde gerek fizyolojik gerekse psikolojik olarak insanlığa en farklı gelen süreçtir. Bu farklılığın insanlardaki merak duygusunu canlı tutması kaynaklı, yazılı tarihin başlangıcından beri ebeveynler ve araştırmacılar ergenlik dönemiyle ilgilenmişlerdir.

Parman, ergenliği büyümek ve değişmekle birlikte bir metamorfoz olarak kabul ederken, psikoanalist Françoise Dalto'nun görüşünden hareketle ergenliği ikinci doğum olarak niteler. Bu dönemi birinci derecede ele alan kuramcımız Sigmund Freud'un kızı Anna Freud'dur. Araştırmacı, bu dönemin bireyin kişiliği ve hayata uyumu üzerindeki etkisine vurgu yapmıştır (Parman'dan aktaran Kulaksızoğlu, 2004).

Şu bir gerçektir ki; ergenliğin kültürel özelliklerinin yanı sıra evrensel özellikleri de vardır. Mesela, her ergen bu dönemde arayış içindedir. Güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek neler yapıp neler yapamayacağını bulmaya çalışan ergen, nereden geldiği, kim olduğu ve ne yapmak istediği sorularına cevap arar (Muuss,1988). Bulmaya çalıştığı cevapların sonunda ulaşmak istenen benlik kavramı vardır. Kişi özlediği kendine yakıştırdığı ideal benlik kavramını geliştirmeye çabalar. Çabaların sonunda ideal bene yaklaşan ergen mutlu, yaklaşamayan ergen ise mutsuz ve hayata karşı umutsuz olur (Yörükoğlu,1996). Ceyhun ve Ceyhun (2003)'a göre, ergenlerin içinde bulundukları dönemin sorunlarıyla karşı karşıya olmalarının yanında üniversiteye girebilmek için başarmak zorunda oldukları sınavın etkisiyle umutsuz olmaları, beklenilen bir durumdur.

Aileler çocuklarının ergenliğe olan girişlerini çoğunlukla büyük bir mutlulukla karşılarlar. Bu dönemle birlikte, çocukları ile ilgili hayalleri ve ileriye dönük planları değişmeye başlar. Ayrıca, bu dönemi yetişkinliğe geçiş olarak kabul eden ebeveynler, çocuklarının bu döneme girmesiyle onları yetişkin olarak görmeye başlarlar. Bu düşüncenin etkisiyle onlardan beklenti düzeyleri de değişmektedir. Beklentilerin ergenin düşünce yapısıyla

çakışması kaynaklı aile içi çatışma yaşanır. Beklentilerin uygun belirlenmemesi, bu dönemin gelişim ödevlerinin ve özelliklerinin bilinmemesi her zaman için bir sıkıntı kaynağıdır.

Kimilerine göre çalkantılı, kimilerine göre değişim, kimilerine göre ise durgunluk dönemi olarak adlandırılan ergenlik, her zaman araştırma konusu olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan kavramlara sırasıyla yer verilmiş olup, gerekli açıklamalar yapılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Birey, çocukluğundan yaşlılığına kadar gelişen yaşam çizgisi üzerinde birbirinden farklı gelişim dönemlerinden geçerek, dönemler içerisinde birbirinden farklı birçok fizyo-psikolojik özellik gösterir. Bu bağlamda bireyin yaşam çizgisini dikkate aldığımızda onun hayatını bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi ana gelişim dönemlerine ayırarak incelemek mümkündür (Gander ve Gardiner, 1998). Ergenlik, Latince olan 'Adolescere' yani büyümek ya da yetişkinliğe ulaşmak sözcüğünden gelmektedir (Aksoy ve Temel, 2005). Bu sözcük yapısı sabit bir durumu değil, bir süreci belirtmektedir (Karaköse, 2013). Ayrıca; ergenlik süreci bireyin hayatındaki son hızlı büyüme ve gelişme dönemidir (Kocaoğlu, 1982). Kızlarda ortalama olarak 10-12 yaşları arasında başlayan ergenlik dönemi, sosyo-ekonomik şartlar, sağlık, beslenme ve iklim gibi faktörlerin etkisiyle ileri veya geri bir tarihe ötelenebilir (Karaköse, 2013). Bu değişkenlik içinde her ergenin bu dönemde yaşaması gereken ortak gelişim görevleri vardır. Havighurst bu döneme ait gelişim görevlerini; ergenin bedensel özelliklerini kabul etmesi, toplumsal cinsiyet rollerini gerçekleştirmesi, her iki cinsle ilişki kurması, duygusal bağımsızlığını gerçekleştirmesi, bir mesleğe ve evliliğe hazırlanması, toplumsal sorumluluklar alması ve kendine ait değerlerler sistemi geliştirmesi şeklinde ifade etmiştir (Havighurst'dan aktaran Gander ve Gardiner, 2010).

Kişinin biyolojik yapısına bir geçiş dönemi olan ergenlik, davranışların en aşırıya kaçtığı duyguların alt üst olduğu bir çağdır (Aksoy ve Temel, 2005). Gençlik çağı, bunalımlar, öfkeler, çatışmalarla birlikte yanılgıların, bencilliğin, başkaldırmanın sık görüldüğü, bocalama, çelişki ve kararsızlıklar dönemidir. Ayrıca bu dönemde, ergen kendi kendisiyle ve çevresiyle sürtüşerek, olumlu olumsuz tüm duygularını yoğun ve bütün tepkilerini

fazlasıyla yaşar (Yörükoğlu, 1996). Böylece, genç ergenin dengesizliği son haddine ulaşmıştır. Gözyaşları aniden kahkahalara, kendine güven güvensizliğe dönüşür. Bu dengesizliğin nedeni, kendi bedenindeki fizyolojik, psikolojik değişmelerle uğraşan ergenin, kendinden değişen beklentiler içinde olan yetişkinlerin şaşırtıcı ve güven kaybettirici tutumlarına alışma çabasıdır. Çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinliğe bıraktığı bu dönemde ergen, yetişkin davranmayla ile çocuksu davranmayı çoğu defa birbirine karıştırarak arada kalır (Aksoy veTemel, 2005). Bu bilgiler ışığında yaşamın en kritik dönemlerinden biri olan ergenlik, en fazla vurguyu ve incelemeyi hak eden dönemdir. Bu döneminin bir diğer önemli özelliği, ergenin kimlik arayışıdır. Genç, tüm dikkatini içine çevirerek, kendini aşağı görmekle yüceltmek arasında gidip gelir. Kendine yakışan bir kimlik arayan ergen; kendisini sürekli değerlendirmekte, eleştirmektedir. Duygularını ve bedenini inceleyerek, nasıl bir kişi olduğunu betimler, ne olmak istediği konusunda düşünmeye başlar. Bu süreçte kendisine ve etrafına sorular sorarak cevap arayışı içinde olur. Bunlar benlik arayışının ilk belirtileridir. Ergen bu dönemde; kendisini ana-babasından ve başkalarından ayıran özelliklerini öne çıkarmakta, benliğini yeni baştan düzenlemeye uğraşmaktadır (Yavuz, 1986).

Benlik kavramıyla ilgilenen ilk psikolog James (1952)'dır. James'e göre benlik; kişinin kendine söyleyebileceklerinin toplamıdır (Beck'den aktaran Bacanlı, 1997). Daha geniş tanımıyla benlik; kendimizle ilgili bütün düşünceler, duygular ve değerlendirmelerin tümünün etkileşiminden doğan genel bir algıdır. Benlik kapsam olarak "Ben neyim?", "Ben ne yapabilirim?", "Benim için neler değerlidir?", "Hayatta ne istiyorum?" sorularının yanıtlarını içermektedir (Yeşilyaprak, 2004). Kişiliğin öznel yanı olan benlik, kişi doğduğu andan itibaren başından geçen sayısız olaylar ve çevresindeki kişilerin etkisiyle yavaş yavaş şekillenir. Benlik birçok yaşantı sonunda öğrenilen ve her an gelişmeye devam eden bir kavramdır. Her yaşantı, benliğe katkıda bulunur (Burger, 2006). Aslında ilk önemli etki anne baba ve ailedir. İkinci sırada arkadaş grupları, üçüncü sırada ise okul etkili olmaktadır. Eğer her şey sistematik bir şekilde yolunda giderse ve çeşitli parçalar birbiriyle uyumlu bir şekilde harmanlanırsa, daha kapsayıcı bir benlik kavramı ortaya çıkmış olur (Yavuz, 1986). Böylece, kendimizi objektif olarak görebilir, eleştirebilir ve davranışlarımızı düzene koyabiliriz (Baymur, 1994). Ama kimlik oluşumunun bir süreç olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir. Benlik kavramı ile paralel giden benlik saygısı kavramı da genç için çok büyük önem arz eder. Bireyin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan kabul durumuna benlik saygısı

adı verilir (Yağışan, Sünbül ve Yücalan, 2007). Bu kavram, bireyin hayatının tüm yönlerini etkileyerek onun davranışlarına, kişiliğine, yeteneklerine, yeteneklerini kullanmaya ve meslek seçimine yön verebilmektedir (Avşaroğlu ve Üre, 2007).

Ergenliğin psikolojik ve sosyal çalışmalarının önemli bir bölümünü, kişinin birey olarak kim olduğunu keşfetmesi oluşturur. Erik Erikson'a göre ergenler kimlik oluşumu ile kimlik karmaşası arasındaki çatışmayı kesinlikle çözmelidirler (Erikson, 1968). Çatışma içerisindeki ergenlerin 8-18 yaş aralığında, olumsuz benlik yapısına sahip oldukları araştırmacılar tarafından bulunmuştur (Çok, 1994). Bu dönemde toplumun bireyden beklentileri de çok ayrı bir kaygı kaynağını oluşturmaktadır (Kulaksızoglu, 2004). Ayrıca, günümüzde ki sosyal, kültürel ve ekonomik koşuların hızlı değişim göstermesi ergenlik döneminin daha da zorlu yaşanmasına neden olmaktadır (Özmen, Dündar, Çetinkaya, Taşkın ve Özmen, 2008). Ceyhun ve Ceyhun'a (2003) göre, ergenlerin içinde bulundukları dönemin sorunlarıyla karşı karşıya olmalarının yanında üniversiteye girebilmek için başarmak zorunda oldukları sınavın etkisiyle umutsuz olmaları, beklenilen bir durumdur. Ergenlerde umutsuzluk ve depresyon düzeyleri ile ilgili araştırmalar 17. yüzyıldan günümüze kadar gelmektedir (Tamar, 2004). Umudun yok olması, umutsuzluğu ortaya çıkarır. Dolayısıyla umudun tanımı çok önemlidir. Umut, iyi olma duygusu veren ve kişiyi harekete geçirmek için güdüleyen bir özellik iken, umutsuzluk öğesi, gelecekteki yaşantılarının, şuan ki yaşantılarından daha iyi olamayacağı görüşüdür (Kemer ve Atik, 2005). Umutsuzluk için bilişsel terapiyi geliştiren Beck'e göre depresif kişi; çocukluk döneminde kendisi, dünya ve gelecek hakkında olumsuz bakış açıları geliştirerek zamanla en ince ayrıntıları bile kurgulanmış inançlar şeklinde işler (Beck'den aktaran Tanç, 1999). Bu durum, özellikle üretmedeki becerileri, olay ve problemlere etkili çözümler getirebilme özelliğini, olan bilgilerin etkin olarak kullanılabilmesini ve ergenin başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir (Kumcağız, 2007). Yörükoğlu (1996)'na göre genç kısa bir süre bile olsa umutsuzluk, güçsüzlük, değersizlik duygularını yaşadıktan sonra olumsuz düşüncelere ve eylemlere kapılır. Aynı zamanda genç, benlik saygısına indirilen darbe ve darbeler sonucu çevresine duyduğu öfke ve kızgınlığı, yaşamına yansıtır. Bu durumu benlik algısı ile ilişkilendirdiğimizde; benlik algısı yüksek kişilerin düşük kişilere oranla kendilerinden, yaşamlarından daha hoşnut ve umutlu olduğu söylenmektedir (Burger, 2006).

Ergenlerin içinde bulundukları dönem içerisinde neler yaşadığı, kendilerini nasıl hissettikleri ve gördükleri her zaman merak konusu olmuştur. Dolayısıyla bu araştırmada; kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk durumlarının, yatılı ya da gündüzlü eğitim alıyor

olmaktan etkilenip etkilenmediği ve yine umutsuzluk durumunun benlik algısıyla ilişkisi olup olmadığını incelemek amacıyla "Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasında İlişki" var mıdır? problem durumuna cevap aranacaktır. Unutulmamalıdır ki; ergenlerin gelişim çizgisi üzerinde etkili olan tüm faktörler her zaman araştırma konusu olarak araştırmacılara ilham vermiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada "Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk düzeylerinin, araştırmada kullanılan demografik değişkenlerle ve birbirleriyle anlamlı ilişkisi var mıdır?" ana problem durumunun yanında, aşağıdaki alt problem durumlarına da cevap aranmak istenmektedir;

1. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?
2. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark var mıdır?
3. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin not ortalaması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin nasıl bir öğrenci olduğunu algılama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, annenin hayatta olup olmama değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, babanın hayatta olup olmama değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
9. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ebeveynin medeni durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

10. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ebeveynin öz yada üvey olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
11. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, annenin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
12. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, babanın eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
13. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
14. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, babanın çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
15. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin ebeveyn tutumunu algılayış durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
16. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ebeveynin gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
17. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
18. Yatılı okulda kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin yatılı kurumda kalmaya başladığı yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
19. Yatılı okulda kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin ebeveynle görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
20. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin doğum sırası değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
21. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri, ergenin okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
22. Yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

Yukarıda verilen alt problemlere ait veri bulguları çözümlenerek yorumlanacak olup, yapılan araştırma üzerinde sonuca varılacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik döneminde gencin vücut yapısı gelişerek, kas yapısı ve vücut yağları çok hızlı bir biçimde değişir. Boyun uzaması, kilo alımı, üreme yeterliliğinin kazanılması, iç organlarda ve bilişsel yapıda gelişme, somut düşüncenin yerini soyut düşüncenin alması bu dönemin önde gelen gelişimsel özellikleridir. Ortaya çıkan bu hızlı olgunlaşmanın ergenin sosyal, duygusal, psikolojik gelişimine etkisi oldukça büyüktür (Yavuzer, 2003). Bu değişim ve gelişim içerisinde gençlerin en büyük destekçisi aileleridir. Aile yapısındaki çarpıklıklar yada çocuğun ailenin yanında kalmama durumu gençlerin gelişimi sürecinde çok büyük etkiye sahip bir faktördür. Yatılı okullar öğrencilerin eğitim-öğretim ihtiyacı dışında barınma, beslenme, temizlik gibi ihtiyaçlarını da karşıladığından burada kalan öğrenciler için bir kurumdan daha fazla şey ifade etmektedir. Bu yüzden, bu kurumların huzur dolu olması öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Benlik algısının oluştuğu yaşlarda ailelerinden uzak olan ergenler model olarak akran, artist veya öğretmenlerini seçmektedirler. Genellikle de güvenli olmayan modellerin seçiliyor olması, kritik dönemin sağlıksız atlatılmasına neden olan önemli bir faktör rolü oynamakta, ergeni farklı noktalara sürüklemektedir. Bu gibi olumsuz faktörlerin etkisiyle ben kimim sorusuna henüz yanıt bulamamış ergenler, çeşitli bunalım ve kargaşa atakları yaşamaktadırlar. Bu durum ne yazık ki gençlerin bugünlerine ve geleceklerine umutsuz bakmalarına neden olmaktadır. Ailesinin yanında ikamet eden ergenler için de bazen her şey yolunda gitmeyebilir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu, çocuk sayıları, ergenin kaçıncı çocuk olduğu, ailenin kendi içerisinde doğru modellerinin varlığı, barındırma durumu, ebeveynlerin ebeveynlik tutumu, eğitim durumları gibi çeşitli değişkenler ergenin benlik algısı ve umut düzeyleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu değişkenler içinde olumsuzluklar yaşayan ergenler, kendisiyle ilgili kafalarındaki çeşitli soruları cevaplayamamaktan dolayı ailesinin yanında kendilerini yalnız hissetmekte ve hayata olan umut ışıklarında sönme yaşayabilmektedirler. Sonuç olarak; ergenlik dönemi kişinin benlik karmaşası yaşadığı benliğini bulmaya çalıştığı dönemdir. Genellikle de bu karmaşadan çıkamayan ergenler umutsuzluğa düşerler. Yapılan araştırmalar kızların umutsuzluk eşiklerinin daha düşük olduğu şeklindedir. Kişilik yapısının kalıcı olarak temellerinin atıldığı bu dönemin sonlarına doğru bireyin kendisi ve çevresiyle ilgili tercihleri büyük ölçüde netlik kazanır. Bu araştırmada da; örneklem grubu olarak belirlenen yaş aralığı ergenlik dönemidir. Umutsuzluk ve benlik algısı düzeylerinin ayrıca birbirlerine olan etkilerinin, belirlenen yaşlardaki gençler için önem arz ettiği düşünülerek araştırılması gerekli görülmüştür. Bu çalışma sonunda, ergen kızlar daha

yakından tanınacak olup, bu durum onları anlama ve yine onların gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlama olasılığını arttıracaktır. Ayrıca; kız ergenlerin umutsuzluk ve benlik algısı durumlarını etkileyen demografik değişkenleri bilmemiz bu değişkenler üzerinde yapıcı değişiklikler yapmamızı kolaylaştıracak olup, böylece ergenlerin sağlıklı psikolojik gelişimleri desteklenmiş olacaktır.

Alan literatürü incelendiğinde, özellikle de Türkiye'de öğrenciler için ruh sağlığında önemli bir etkisi olduğunu düşündüğümüz umut kavramını inceleyen araştırmalar oldukça az ve ayrıntısızdır. Tüm bunlar dikkate alındığında, bu araştırmanın umut, umutsuzluk ve benlik algısı kavramlarının daha iyi anlaşılmasına yönelik anlamlı bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularının, yatılı okul kurumlarında görev yapan ve ebeveynleri bilgilendirmeye yönelik aile eğitim programları hazırlayan eğitimcilerimize, umutsuzluk ve benlik algısı kavramları hakkında bilgi verici, yol gösterici etkiye sahip olacağı düşünülmektedir

1.4. Sayıltılar

1. Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarının istenilen bilgiyi elde etmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan öğrencilere; Kişisel Bilgi Formu, Beck Umutsuzluk (BUÖ) ve Offer Benlik İmgesi Ölçeği (OBGÖ) uygulanmıştır. Ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk durumlarını bu ölçeklerin ölçtüğü kabul edilmiştir.
3. Örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Tokat il merkezinden rastgele seçilen bir yatılı ve yine bir gündüzlü eğitim kurumuna devam eden kız ergenler ile sınırlıdır.
2. Araştırma, amaçlar doğrultusunda oluşturulan demografik bilgi formu ve seçilen ölçeklerin içinde yer alan sorulara verilecek cevaplar ile sınırlıdır.
3. Araştırma 15-18 yaş aralığında olan kız ergenler ile sınırlıdır.
4. Araştırmanın kaynağı, yurt içi ve yurt dışında ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ergenlik: Çocuksu tutum ve davranışların yerini, yetişkinliğe dair tutum ve davranışların aldığı, cinsiyete uygun yaşam becerilerinin kazanıldığı, bireyin yetişkinlik rolüne her boyutta hazırlandığı dönemdir (Yazgan İnanç, Bilgin, Kılıç ve Atıcı, 2007).

Umut: Umut bireyin amaçlarının harekete geçme güdüsü ve o amaçlara ulaşma yolları ile birlikte düşünme süreci olarak tanımlanmıştır (Snyder, 2007).

Umutsuzluk: Bireyin kendisi ve geleceğine dair olumsuz beklentilerini ifade eden bir kavram olup, depresyonun temel özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Beck, Weissman, Lester ve Trexler, 1974).

Benlik Algısı: Bireyin kendine ilişkin olarak farkında olduğu algılamalarının örgütlenmiş bir biçimi olarak tanımlanmaktadır (Rogers, 1951).

Benlik Saygısı: Kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 1985).

Yatılı Okul: İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında parasız yada paralı yatılı okuyan öğrencilerin barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı yeri ifade eder (Milli Eğitim Bakanlığı, 1983).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ergenlik döneminin özelliklerine, ergenin benlik algısı, umut ve umutsuzluk durumlarının gelişimine yönelik kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

Tarih boyunca bireyin gelişimi psikoloji biliminin en önemli uğraş alanlarından birini oluşturmuştur. Psikolojinin bir dalı olan gelişim psikolojisi, ana rahminden başlayarak ölüme kadar olanı süreci inceler (Aydın vd. 2015). Gelişim, biyolojik ve çevresel etkilere bağlı olarak zaman içinde yapıda, düşüncede, insan davranışlarında oluşan değişim ve süreklilik olarak tanımlanır. Değişimler genellikle artarak ilerleyen ve birikimsel bir yapıya sahiptir (Bayhan ve Artan, 2009).İnsan gelişimi fiziksel, cinsel, fizyolojik, duygusal, sosyal, zihinsel, kişisel ve ahlaki olmak üzere sekiz farklı boyutta incelenebilir. İnsan gelişiminin hiçbir aşamasında tesadüf yoktur. Çeşitli hayat dönemlerindeki insanlar belli aşamalardan geçerek olgunlaşırlar. Olgunlaşma aşamaları bir öncelik-sonralık ve devamlılık gösterir. Her aşamanın insana has farklı özellikleri vardır (Arık, Çakmaklı, Oktay, Bilgin ve Zülfikar, 2004).

Hayatın belirli dönemlerine özgü olan hızlı büyüme çocuklukta belirli bir hızla sürerken, ergenlik döneminde hız farklılıkları gösterir. Ergenlik, bireyin hayatındaki son hızlı büyüme ve gelişme dönemidir (Kocaoğlu, 1982). Bu sebepten ötürü ergenlik dönemi diğer gelişim dönemleri içerisinde fizyolojik ve ruhsal açıdan en dikkat çekeni olma özelliği taşır. Bu durum göz önüne alındığında, ergenlik dönemini gelişim psikolojisi ekseninde çeşitli boyutlarıyla betimlemek faydalı olacaktır.

2.1. Ergenlik Döneminin Tanımı

Ergen sözcüğü batı literatüründeki “adolescent” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmış olup, Latincede büyümek, olgunlaşmak anlamında kullanılmaktadır (Yavuzer, 2003). Ergenlik dönemi, biyolojik, psikososyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın gerçekleştiği, çocukluktan yetişkinliğe geçişin olduğu önemli süreçtir (Karaköse, 2013). Başka bir

tanıma göre de ergenlik; bireyde ki çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı, bireyin erişkin rolüne psikolojik ve somatik olarak hazırlandığı dönemdir (Yazgan, vd., 2007). Milli eğitim bakanlığına göre gençlik "buluğ çağına erme sebebi ile biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sonu ile toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12-24 yaşları arasındaki gruptur." UNESCO'nun tanımına göre genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, evi olmayan insandır. Gençlik çağının başlangıcı ve sonu konusunda ileri sürülen yaş sınırlamaları birbirinden farklıdır (Kulaksızoğlu, 2004). Who; 10-19 yaşları arasını ergenlik dönemi, 15-24 yaşları arasını da gençlik dönemi olarak tanımlamıştır (Ekmen, 2008). Unesco ise ergenlik dönemi olarak 12-25 yaşları arasını gösterirken Birleşmiş Milletler ergenlik dönemini 12-15 arasında değerlendirmiştir (Koç, 2004). Ama şu durum bir gerçektir ki, Türkiye nüfus ve sağlık araştırması verilerine göre yüksek doğurganlık ve hızlı nüfus artışının sonucu olarak Türkiye'de genç bir nüfus mevcuttur (Hacettepe Üniversitesi, 2008).

2.1.1. Ergenlik Döneminin Özellikleri

Bu bilgiler ışığında görülmüştür ki; ergenlik kavramının hem tanımında hem de hayatın içerisindeki yaş diliminin saptanmasında değişik görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüş farklılıkların nedeni olarak toplumların kültürel yapısı, coğrafik durumları, sosyal, ekonomik ve demografik yapıları, devlet kurumlarının ergenler üzerindeki farklı çalışma alanları aynı zamanda ergenlerden beklenti öncelikleri ön planda göze çarpmaktadır.

Ergenlik dönemi son yıllarda ilk ve son dönem adı altında ikiye ayrılarak incelenmeye başlanmıştır. İlk dönem cinsel olgunluğun başlangıç yaşı olan 12-14 yaşlarında başlamakta olup 17 yaşında bitmekte, son dönem ise 17 yaşında başlayıp 21 yaşına kadar devam etmektedir (Temel ve Aksoy, 2005). Fizyolojide meydana gelen bir dizi bedensel farklılıkla ergenlik biyolojik olarak başlar. İkincil cinsiyet özellikleri ergenin vücudunda hâkimiyet kazandıkça, ergen bu durumu fazlasıyla yadırgar ve her fırsatta aynaya bakmaktan kendini alamaz duruma gelir. Vücudunun belirli bölgelerinde oluşan yağlanma, el ve ayaklarının haddinden büyük olması gibi değişikliklere ergenin uyum sağlaması, yakın çevresinin olumlu ya da olumsuz eleştirilerine maruz kalmasıyla daha da güçleşmektedir. Genellikle de ergenler yalnız kalarak bu durumdan kurtulmaya çalışma eğilimindedirler. 12-13 yaşlarındaki kızlar ortalama olarak aynı yaştaki erkeklere oranla daha uzun ve kiloca ağırdırlar. Kas ve kemikler ergende aynı hızla gelişmediğinden,

bedenin kontrol edilmesi başlangıçta onlar için güç olabilir. Aşırı boy uzaması nedeniyle ergenlerdeki kambur duruş, ayakların palet gibi büyük olması ve yüz bölgesindeki orantısızlık bu durumun tipik örnekleridir (Kulaksızoğlu, 2004).

Piaget'in bilişsel gelişim teorisine göre ergen soyut işlemler dönemindedir. Çevresindeki olaylara duyarsız olmayan genç toplumsal adaletsizlikler noktasında soyut ve kombinasyonel tasarımlar geliştirir bunu da kendi içinde irdeler (Temel ve Aksoy, 2005). Duygu durum dalgalanmalarının kontrolünde sorun yaşayan ergenler oluşan olumsuz duygulara bazen katlanamaz ve yoğun tepkiler verebilirler. Özellikle bu olumsuz duygularının kaynağı olarak gördüğü kişilere karşı aşırı bir öfke ve saldırganlık geliştirebilirler. Bu dönemde aşırı hassas, kırılgan ve duygusal olan ergenler gruptan dışlanır, akran zorbalığına maruz kalırlar (Karabekiroğlu, 2009).

Akranlar arasındaki prososyal davranışlar ergenin sosyal psikolojisi ve bilişsel yapısı için çok önemlidir. Piaget, ergenlikteki bilişsel uyumun sosyal ilişkiler ve ergenin arkadaşları ile kurduğu diyalogdan önemli ölçüde etkilendiğine inanmış ve sosyal bilişi ergenlik dönemindeki bilişsel yapının bir parçası olarak görmüştür (Pataki, 2007). Piaget'in de çok önemsediği ergenlik dönemindeki psiko-sosyal ve bilişsel gelişim, ergenin gerçekçi, olumlu öz görünüm ve kimlik geliştirmesini zorunlu kılar (Patton,2007).

Kişiliğin birlik ve bütünlüğü her insanın varlığında çekirdek halinde bulunur. Birey hem kişisel bir birlik ve bütünlüğü barındırır kendisinde, hem de bu birlik ve bütünlüğün bireysel damgasını taşır, dolayısıyla hem bir tablo hem de onu yapan sanatçıdır. Ama o ne sanatçı olarak kusursuz biri, ne de ruh ve bedeni anlamada yanılgıya düşmeyen bir insandır. Hatalara son derece açık ve daha çok mükemmellikten uzak bir varlıktır (Adler, 1998).

Gelişimde bireysel farklılıkların ve kritik dönemlerin etkisiyle benlik kavramının gelişimi yaşam içinde oldukça dikkat çekicidir.

2.2. Benlik Kavramının Tanımı

Genç bir bireyin belki de en önemli psikolojik görevi bir kişisel kimlik oluşturmaktır. Tatmin edici bir kişisel kimlik oluşturamamanın, kesin bir şekilde olumsuz psikolojik sonuçları olur. Bu görüş Waterman tarafından çeşitli literatür araştırmalarıyla desteklenmiştir. Ericson, Blas, Kohlberg, Loevinger ve Kegan gibi önemli kuramcılar kimlik gelişimini açıklarken "benlik, ego, ben" gibi kendilerine özgü terimler kullanmışlar

ama ergenlik döneminde benlik olarak ele alınıp tanımlanması noktasında görüş birliğine varmışlardır (Geldard ve Geldard, 2013).

Benlik; bireyin kendisi hakkında geliştirmiş olduğu kavramların bir ifadesi olarak kişiliğin önemli bir boyutunu oluşturur. Benlik kavramı bir yandan bireyin kendisini nasıl algıladığını, ne düşündüğünü ve nasıl değerlendirdiğini, kendini nasıl savunduğunu, diğer yandan da başkalarının değerlendirme biçimini tanımlamaktadır (Akkoyun. 1982).

Allport'a göre benlik tasarımı; bireyin kendine özgü olan bireyin kendini oluşturma gücüdür. Daha açık bir ifadeyle bireyin: " Bu benim, bunu ben yapabilirim." dediği yönüdür. Bir başka tanıma göre, bireyin kişiliğine ilişkin kanıları ve bireyin kendi kişiliği hakkında ki görüş tarzıdır. Ayrıca; bireyin ne olduğu ve çevresince nasıl tanındığı hakkında bilinçliliği şeklindeki tanımda karşımıza çıkmaktadır. Benlik imgesi ise; bireyin kendi benliğini algılayış ve anlamlandırma biçimidir (Yağışan, Sünbül ve Yücalan, 2007).

Araştırmalar her zaman benlik saygısı ve benlik imgesi kavramı arasında net bir ayrım yapmamışlardır. Bazen kavramların birbirinin yerine kullanıldığı, bazen de doğru olarak tanımlanmadıkları görülmektedir (Donnellan ve Robins, 2006). Ancak yaşamı bir sahneye benzeten Lewin; benlik saygısını, kişinin oyunun niteliğinden ve oynadığı rolden doyumu olarak tanımlar (Lewin'den aktaran Aksoy, 2005).

2.2.1. Benliğin Gelişimi

Çocuk doğumunun ilk yıllarında, kendi vücudu ile dış dünya arasında ayrım yapamamaktadır. Kendi varlığının nerede bittiğini bilemeyen çocuk dış evrenin nerede başladığını da bilememektedir. Parmağını emen çocuk ağzında ve parmağında doyum hissettiği halde çıngırağı emdiği zaman aynı doyumu hissetmez. Çocukta benlik bilinci, zayıf bir bellek, kendini çevreden ayıracak kadar birikim yokluğu gibi olumsuz etkenler nedeni ile yavaş gelişebilir. Benlik kavramının gelişmesinde üç yaşından itibaren içe yansıtma ve özdeşleşme mekanizmaları önemli rol oynar. Çocuk, özellikle bedensel varlığının bilincine vararak kendisine ait olanla olmayanı birbirinden ayırabilir. Böylelikle "ben" ve "benden ayrı" kavramları oluşur. Çevre ile olan etkileşimin sonucu öğrenilen kavramlar, benlik kavramın oluşumunda başlıca önemli etkendir (Altıntaş,1991). Çevresinden kendisi ile ilgili olumsuz bilgiler alan bireyler olumsuz, olumlu bilgiler alanlar ise olumlu bir benlik imgesi geliştirir (Turan, 2003). Böylelikle, birey kendisi ile ilgili kafasında görünüm çizer. Bu görünüm bireyin kendine güvenli olup olmayacağını, içe ya da dışa dönük oluşunu belirler. Hiçbir birey benlik kavramına sahip olarak dünyaya

gelmez (Uzun, 2003). Benlik, dinamik ve yaşam boyu süren sistematik süreç içinde gelişir. Disiplin ve sevgi ile anne-babadan, uygun davranışı gösterme baskısıyla sosyal çevreden, başarı ya da başarısızlıkla okul yaşantılarından benlik algısı daha da şekillenir(Gander ve Gardiner, 2010). Birey bu sürecin içinde benliğini hem kendine hem de topluma kabul ettirmeye çalışır (Uzun, 2003). Gençler yaşantıları süresince yapabildikleri ve yapamadıkları konular doğrultusunda, aldıkları geri bildirimlerle yüklenirler. Öz kavram iyi, kötü ya da ortada olabilir ve her zaman gerçeği yansıtmayabilir. Yetenekli olduğu halde bir insan kendini yeteneksiz görebilir veya yeteneksiz bir kişi ise, kendini yetenekli zannedebilir, bu da onun çevresine uyumunu bozar, mutsuz eder (Rogers'den aktaran Altınsoy, 1999).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Benlik

Ergenlikte sağlıklı bir benlik ve kimlik gelişiminin oluşması için ergenlik öncesi dönemlerde belirli aşamalardan geçilmiş olunması gerekir (Karabekiroğlu, 2009). Ericson'un beşinci gelişimsel basamağı olan kimliğe karşı kimlik karmaşası, ergenlik yıllarında ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde ergenler kim olduklarına, nasıl biri olduklarına ve yaşamda ne yapacaklarına karar vermekle karşı karşıyadırlar. Bu ergenler ya içe kapanır kendilerini akran ve ailelerinden yalıtırlar ya da akranlarının dünyasına dalarak kimliklerini kalabalıkta kaybederler (Santrock, 2012). Ergenler, başkalarının kendisi hakkında olumlu ve olumsuz algılarını içselleştirerek, başkaları tarafından nasıl algılandığı konusunda duyarlılık göstermektedirler. Ana-baba tutumlarının çocukluktan itibaren ergenin benlik gelişimi üzerinde önemli etkileri vardır. Bu etkilerin olumlu yönde olabilmesi için, ana ve babaların ergenlik döneminin gelişim özelliklerini, gereksinimlerini çok iyi bilmeleri ayrıca davranışları ile model niteliği taşıyarak sevgiye dayalı bir iletişim kurmaları gerekmektedir (Altıntaş, 1991). Anne babanın çocukla ilişkisi üzerinden yapılmış birçok araştırma ve yazılı birçok kaynak bulunmakla birlikte, bu araştırmalarda vurgulanan genel fikirlere göre ebeveynin özelliklede annenin çocukla olan etkileşimi, çocuğun kişiliğinin ortaya çıkmasında yapıtaşı etkisi yaratmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004).

Anne babanın çocuk üzerindeki tutumu otorite ve şefkat boyutunda değerlendirildiğinde;

- Sürekli reddedici, kısıtlayıcı olan ve çocukların kurallara kayıtsız şartsız uymasını bekleyen baskıcı ebeveynler,
- Çocuğun isteklerini her şeyden üstün tutan ve onlarda pek az şey isteyen aşırı izin verici ebeveynler,

- Çocuk üzerinde pek az belirlenmiş kuralı olan ve kuralların da ebeveynin duygusal durumuna göre uygulanıp uygulanmadığı ihmalci- tutarsız ebeveynler (Özbay ve Öztürk,1993).
- Çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul edip, onlara değer veren ve bağımsız bir kişilik geliştirmelerine teşvik eden demokratik anne babalar şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2004).

Baskıcı, itici, sevgisiz ailelerde yaşayan çocukların benlik saygıları düşük olup, güvensiz, tedirgin, düşmanca duygularla dolu ve saldırgan davranışa yatkındırlar. Ergenlikten önce sinen, korkan çocuk ergenlikten sonra tüm baskı ve dayağa karşın başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan, kabadayılık gösteren, okuldan kaçan, suça yatkınlık gösteren bir genç olup çıkar (Yörükoğlu, l996).

Otoriter, ilgisiz ve koruyucu anne-baba tutumları, ergenin kendini kabul düzeyini düşürmekte ve sağlıklı benlik tutumları sergilemesini önlemektedir. Yani ergenin sınırları daralmakta, benliğin işlevleri zayıflamakta ve psikolojik sağlık bozulmaya başlamaktadır. Ebeveynlerdeki baskı, otorite ve tehdit sergileyen, yargılayıcı, dışlayıcı ve koruyucu tutumlar, ergenlerde kendine güven ve saygı düzeyi düşük, bağımlı, kendini kabul de güçlükler yaşayan, bozulmuş kişilik yapılarının oluşmasına neden olabilmektedir (Karahan, 1998). Çocuklarına karşı demokratik tutum sergileyen ebeveynler ise çocuklarının görüşlerine küçük yaştan itibaren saygı duydukları için onların benlik saygılarına olumlu katkı sağlayabilmektedirler.

Ericson, benlik saygısının kökenini bebeğin gelişim basamaklarının ilk dönemine götürür, anne çocuk ilişkisinin sürekli olması ve tutarlılığı çocuktaki güven duygusunun özünü oluşturur, aileden gelen itici tutamlar çocuğun kendisini değersiz bulmasıyla sonuçlanır (Eisenberg ve Mc.Nally, 1993). Bilim adamlarına göre; özellikle kız ergenlerin benlik saygıları daha fazla ebeveyn desteğine bağlıdır (Gecas ve Schwalbe, 1986). ABD'de yapılan araştırmalarda alt-sosyo ekonomik seviyelerdeki ana babanın çocuklarıyla ilişkisi katı ve otoriteye dayalıdır. Ailenin sosyo- ekonomik düzeyi yükseldikçe, ergenin aileye duyduğu güven artmaktadır (Hurlock, 1955). Aile duyulan güven arttıkça ergenin kendine olan güveni doğru orantılı olarak artmakta, bu etkide benlik algısı üzerinde önemli rol oynamaktadır.

Ailede birden fazla çocuk varsa kardeşler arası ilişki söz konusu olur. Çocuk sayısı birden fazla olduğunda anne-babanın çocuklara yaklaşımı farklı olacaktır. Kardeş kavgaları olduğunda genellikle küçük çocuklar korunmakta, bu durumda çocukların benlik algıları

üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Ayrıca ilk çocuk kendine daha güvenen bir benlik geliştirirken, küçük çocuğun daha az güvensiz olduğu söylenebilmektedir (Kırkıncıoğlu, 2003).

Ergenlerin benlik tanımları sosyal rollere göre de değişebilmektedir. Araştırmacılar ergenlerin kendilerine tanımlamalarının anne, baba, yakın arkadaş, romantik partner yada akranlarının yanında değiştiğini bulmuştur (Lalonde ve Chandler, 2004). Ergenlikte benliğin çelişkili doğası göz önüne alındığında benliğin duruma ve zamana göre dalgalanması şaşırtıcı değildir (Harter, 2006). Ergenin benlik anlayışı giderek daha fazla farklılaşmaktadır (Harter, 1990). Ergenin nasıl göründüğü ile ilgili fantezileri, düşünceleri en önemlisi de yaşıtlarından daha erken ya da geç olgunlaşmış olması gibi etkenler olumlu veya olumsuz beden imgesine sahip olmasını etkiler. Olumlu beden imgesine sahip ergenlerin olumlu benlik algısı geliştirmeleri daha olasıdır. Benlik unsurlarının gelişiminde akranlar ve idoller de önemli bir yer tutar. Sosyal cevrede yetişen ergenler dışarıdan gelen etkilere karsı daha hassastırlar. Bu gençler kendileri için daha güçlü idoller ararlar, güçlü olduğunu düşündüğü kişilerin etki alanına girerler (Karabekiroğlu, 2009). Ayrıca, ergenlik boyunca akran onayı ve benlik algısı arasında ki ilişki artmaktadır (Harter, 1990).

Son olarak şu söylenebilir ki; benlik kavramı ergenlerin farklı alanlardaki uyumlarının toplamı olarak kabul edilmektedir. Bu alanlar ise: 1-Aile ilişkileri, 2-Dürtü kontrolü, 3-Cinsel tutumlar, 4- Bireysel değerler, 5- Baş etme gücü, 6- Beden imgesi, 7- Duygusal düzey, 8- Çevre uyumu, 9- Meslek ve eğitim hedefleri, 10-Sosyal ilişkiler, 11- Ruh sağlığı şeklinde sıralanabilir (Şahin ve Savaşır, 1997). Bazı ergenler hayatlarında bu uyumu yakalama noktasında şanslı olmakta ve benliklerinin oluşumu için kritik dönem olan ergenlik dönemini sağlıklı atlatmaktadırlar. Tam tersi durumu yaşayan ergenler için ise gelişim ödevini tamamlayamamış olmanın verdiği sıkıntı, bundan sonraki hayatlarında olumsuz iz olarak karşılarına çıkmaktadır.

2.3. Umutsuzluk Kavramının Tanımı

Umutsuzluk kavramını ele almadan önce umut kavramı üzerinde durmakta fayda vardır. Umut, her bireyin yaşamını zenginleştiren ve motive eden bir güçtür. Bireyler umutlu olma konusunda farklı kapasitelere ve umudu sürdürmek için de farklı yaklaşımlara sahiptirler (Güner, 1996). Başka bir ifadeyle umut; herhangi bir alanda olumlu sayılabilecek beklentileri belirlemek amacı ile kullanılır. Ayrıca umut kavramı, kişiyi harekete geçirmek için güdüleyen ve iyi olma duygusu veren bir özellik olarak ele alınmaktadır (Kutlu, 1998).

Bir çıkış yolu olduğuna ve yardım ile bireyin varlığında değişiklikler olabileceğine ilişkin inanç umudun en önemli özelliğidir (Uzbaş, 1998). Synder umudu iki boyutlu olarak ele almıştır. "Agency" adını verdiği ilk boyutunu "amaca ulaşmayı isteme ve amaca ulaşmak için kendisinde güç hissetme" olarak tanımlamaktadır. Bu boyut, geçmişteki içinde bulunulan zamandaki ve gelecekteki hedefi elde etmede, başarılı kararlar verildiğinde ya da verilebileceğine ilişkin düşünce şeklinde bir özellik gösterir. İkinci boyut ise "amaca ulaşabilmek için yollar bulabilme becerisi" diye tanımlanan "pathway" olarak adlandırılmaktadır. Bu boyutta bireyin amaçlarına ulaşmada başarılı planlar yapabildiği ya da yapabileceği durumuna denk gelmektedir (Syner'den aktaran Kutlu, 1998).

2.3.1. Beck'e Göre Umutsuzluğun Yapısı

Umutsuzluk , bireyin ruh sağlığını olumsuz etkilemesinin yanı sıra, depresyon ve intihar gibi ruhsal sorunlara yol açan ve bu klinik tabloların bir parçası olarak yer alan bir duygudur (Dilbaz ve Seber, 1993). Umutsuzluk kötü yaşantıların sonucunda ortaya çıkabilmekte ve depresif belirtileri de beraberinde getirebilmektedir (Cerezo ve Frias, 1994). Umutsuzluk, ergenlerin üretmedeki becerilerini olay ve problemlere etkili çözümler getirebilme özelliğini, bilgilerin etkin olarak kullanılabilmesi becerilerini ve başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir (Şengül ve Güner, 2012).

Beck, depresyon belirtilerinden karamsarlık için de umutsuzluk üzerinde durmuş depresif kişilerin psikoterapisi sırasındaki gözlemleri temelinde aşırı ucu intihar olan ve intihar eğilimi gösteren hastaların durumlarını umutsuzluk olarak kavramlaştırdığını bildirmiştir (Dilbaz ve Seber,1993). Yani, Beck umutsuzluğu intihar ve depresyon arasındaki bağ ve aynı zamanda depresyonun merkezi bir özelliği olarak kabul eder (Beck, Steer, Kovacs ve Garrison, 1985).

Beck, depresyonu tanımlarken üç kavram kullanmıştır.

Bunlar;

1- Bilişsel Üçlü:

Bu yapı kişinin kendini, çevresini ve geleceğini olumsuz değerlendirmesinden oluşur. Kişi kendini yetersiz, değersiz ve kusurlu bulur. Çevresi ona yardım etmemektedir. Yaşamı engeller ve zorlayıcı olaylarla dolu olarak görür. Geleceğinden umutsuzdur. Engellemeler, düş kırıklıkları ve yoksunluklarla karşılaşacağını görür.

2- Sessiz Kabullenişler (Şemalar):

Bu kavram kişinin kendisinin de açıklayamadığı bazı inanç ve kurallara dayanır.

3- Bilişsel Hatalar (Zihinsel Çarpıtmalar):

Depresyon belirtisi gösteren kişinin düşünce biçimlerinin veya zihinsel işleyişlerinin, normalden farklılığına dikkat çekmek üzere ortaya atılmıştır. Bu çarpıtmalar şöyle sıralanmaktadır.

-Zihinsel filtre, olumluyu geçersizleştirme, olumsuz sonuca varma, aşırı büyütme veya küçültme, duygusal mantık yürütme, "ma- me"li tümceler, etiketleme ve yanlış etiketleme, kişiselleştirme (Beck'den aktaran Durak, 1993). Depresyonun umutsuzluk teorisine göre, nedensel zincir, olumsuz yaşam olaylarının algılanmasından itibaren başlar. Olumsuz yaşam olayları ile karşılaşan kişiler her zaman umutsuz ve depresif olmazlar.

Umutsuzluk depresyonu belirtilerini ortaya çıkaran nedenler şunlardır:

1. Özel olumsuz yaşam olaylarının, değişmeyen, genel nedenlerinin adlandırılması ve bu olayların aşırı önemsenmesidir.
2. Olumsuz yaşam olayının sonuçlarından, olumsuz çıkarılan anlam, nedensel çıkarsamalardır. Olumsuz yaşam olayları umutsuzluktan kaynaklanan umutsuzluk depresyonu belirtileri arasındaki ilişkiyi, olumsuz çıkarsamaların anlamlandırılması idare etmektedir. Olumsuz sonuçların anlamlandırılması özellikle umutsuzluğa götürür.
3. Kişinin olumsuz yaşam olayları karşısında, kendisi ile ilgili ortaya koyduğu olumsuz özelliklerin anlamlandırılmasıdır. Kişi, özel bir olumsuz yaşam olayı ortaya çıktığında, kendisinin değerlilik, kişilik, yetkinlik, gibi özellikleri konusunda ulaştığı çıkarsamaları bu olaya dayanarak anlamlandırır. Kendisi hakkında anlamlandırdığı olumsuz özellikler, umutsuzluğa yol açabilir.
4. Nedensel atfetmelerin, içsel boyutları üzerinde durulmamış, değişmez ve genel boyutların depresyonu, içsel boyutların ise benlik saygısını belirlemeye yardımcı olduğu düşünülmektedir (Derebaşı, 1996).

Umut/umutsuzluk yıllardır yalnız kuramsal terimlerle açıklanmış, önemli kavramlardır. Bu konunun önemine ve hassaslığına rağmen, ülkemizde ve yurt dışında umutsuzluğun yaygınlığını ve umutsuzluğu etkileyen etkenleri inceleyen yeterince araştırma bulunmamaktadır (Tercanlı ve Demir 2012). Bu araştırma; yaşamımızın merkezinde olan ergenler üzerinde umut/umutsuzluk kavramlarının incelenmesini sağlayacak, ayrıca umutsuzluk kavramının benlik algısı ile tartışılarak yorumlanması ışığında bilime katkı sağlayacaktır. Araştırma ile ilgili sonuçlara yer vermeden önce, araştırma konusuyla ilgili alan yazında yapılan araştırma bulgularına yer verilecektir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türkiye'de ve yurt dışında benlik algısı ve umutsuzluğun farklı değişkenlerle ve birbirleriyle ilişkisini inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Bu bölümde yapılan araştırmalara yer verilmiş olup, araştırmalar yakın geçmişten uzak geçmişe doğru kronolojik sıralamaya göre özetlenmiştir.

Kılıç, Tektaş ve Pala (2014) tarafından yapılan çalışmada; yüksekokula devam eden üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve umutsuzluk düzeyine etki eden faktörleri araştırılmıştır. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Devlet üniversitesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri, vakıf üniversitesi öğrencilerinden daha yüksek bulunmuş ve bu gruba kötümserler kümesinde yer verilmiştir. Devlet ve vakıf üniversitesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin cinsiyet ve okuldaki başarı durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür. Maddi duruma bakıldığında vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin bu durumdan umutsuzluk noktasında olumsuz etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, anne babası ayrı olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Tuzgöl Dost ve Keklik (2014) yaptıkları araştırmada cinsiyet, yaş, başarı, sürekli kaygı, umutsuzluk ve benlik saygısının ergenlerin riskli davranışlarını yordama gücünü belirlemeye yönelik çalışmışlardır. Araştırmada Riskli Davranışlar Ölçeği, Kaygı Envanteri, Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma Ankara'da altı farklı liseye devam eden toplam 519 (291 kız, 228 erkek) lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bulgulara göre; cinsiyet, yaş, sürekli kaygı ve umutsuzluk faktörleri lise öğrencilerinin riskli davranışlarını anlamlı olarak yordamaktadır. Erkek öğrenciler ise kız öğrencilerden daha yüksek riskli davranış puanlarına sahiptir. Sonuç olarak; yaş, sürekli kaygı ve umutsuzluk değişkenlerine ilişkin puanlar arttıkça, riskli davranışların da artmakta olması araştırmanın en dikkat çeken yanıdır.

Tüfekçiyaşar (2014), lise 10 ve 11. sınıf öğrencilerinde kaygı, umutsuzluk ve benlik imgesi düzeylerini değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda, benlik imgesi düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Benlik İmgesi Ölçeğinden alınan puan arttıkça Sürekli Kaygı Ölçeğinden alınan puan düşmektedir. Umutsuzluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Benlik imgesi düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki (ters yönlü) olduğu saptanmıştır. Yani, benlik İmgesi Ölçeğinden alınan puan arttıkça umutsuzluk ölçeğinden alınan puan düşmektedir.

Akpınar (2013), araştırmasında yetiştirme yurdunda kalan erkek ergenlere uygulanan yapılandırılmış eğitimin umutsuzluk düzeyi benlik saygısı ve intihar olasılığı üzerine etkisini incelemiştir. Sonuçlar göstermiştir ki; umudu ve benlik saygısını geliştirmeye yönelik yapılandırılmış eğitim programına katılan ergenlerin; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması son ölçüm ve izleme ölçümünde ilk ölçüme göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmıştır. Beck Umutsuzluk Ölçeği toplam puan ortalamaları ve gelecekle ilgili duygular beklentiler, motivasyon kaybı ve umut alt boyut puan ortalamaları son ölçüm de ilk ölçüme göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmıştır. İntihar Olasılığı Ölçeği toplam puan ortalamaları ile olumsuz benlik, hayata bağlılıktan kopma ve öfke alt boyutlarının puan ortalamaları son ölçüm de ilk ölçüme göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalmıştır.

Dilek ve Aksoy (2013)'un yaptığı araştırmada; farklı eğitim programlarına sahip öğrenim kurumlarına devam eden Lise II. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile anne- babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; düz lise okul türünde okuyan ergenlerin benlik saygısı ile annelerinin benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, diğer okul türleri için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Okul türüne göre ergenlerin benlik saygısı ile anne- babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Annelerinin çalışma durumu incelendiğinde, ergenlerin benlik saygısı üzerinde özellikle meslek lisesi okul grubu için anlamlı pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Köksal Akyol ve Salı (2013) çalışmalarında; yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramları ile sosyal destek algılarını 286 çocuk üzerinde incelemişlerdir. Araştırmada Genel Bilgi Formu, Piers- Harris'in çocuklar için hazırladığı Benlik Kavramı Ölçeği, Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okula devam

etme şeklinin çocukların benlik kavramı üzerinde yatılı ilköğretim bölge okuluna göre, gündüzlü devam eden çocukların lehine anlamlı farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Cinsiyetin, okula devam etme şekli farklı olan çocukların benlik kavramlarında ve sosyal desteğin tüm alt boyut puanlarında kızlar lehine anlamlı farklılığa neden olduğu bulunurken sınıf düzeyinin puan ortalamaları üzerinde herhangi bir farklılığa neden olmadığı bulunmuştur. Ayrıca; her üç okula devam etme şeklinde de (yatılı ilköğretim bölge okuluna yatılı ve gündüzlü devam edenler, normal ilköğretim okuluna devam edenler) çocukların benlik kavramı puanı ile arkadaş desteği, aile desteği, öğretmen desteği ve toplam destek puanları arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İlbay, Ay, Seçer ve Çiftçi (2012)'nin çalışmalarında; yatılı ilköğretim bölge okullarında kalmakta olan ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin yaş, cinsiyet, öğrenim türü, akademik başarı ve disiplin cezası alıp almama değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmada Piers- Harris tarafından geliştirilen Çocuklarda Özsaygı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin öğrenim türü, akademik başarı ve disiplin durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. Cinsiyet ve yaş açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin akademik başarıları yükseldikçe benlik saygısı puanları da yükselmekte, yatılı okulda kalan ve disiplin cezası alan öğrencilerin ise benlik saygısı puanları düşmektedir.

Altun ve Yazıcı (2013) araştırmalarında; akademik öz-yeterlik inancı, akademik başarı, yaş, cinsiyet ve okulda yatılı olma değişkenlerinin, ergenlerin benlik algıları üzerindeki etkilerini incelemektedirler. Araştırmada Piers- Harris tarafından geliştirilen Benlik Kavramı Ölçeği ve Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği kullanılmıştır. Ergenlerin benlik algılarının farklılaştığı değişkenlerden biri akademik alandır. Türkçe-matematik alanını tercih eden öğrencilerin benlik algılarının fen bilimleri seçen öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca; Meslek Lisesi, Genel lise ve Anadolu lisesi öğrencilerinin benlik algılarının Fen lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu da tespit edilmiştir. Benlik algısının, akademik başarı ile pozitif yönde fakat zayıf bir ilişkinin olduğu görülmekte ayrıca öz-yeterlik inancı arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Araştırmada ergenlerin benlik algılarının sosyo-ekonomik gelir düzeyine göre farklılık göstermediği ve okuduğu okulda yatılı kalanların benlik algılarının yatılı olmayanlardan anlamlı derecede daha olumsuz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aydoğan (2010) araştırmasında, ilköğretim II. Kademedeki öğrencilerin umut ve benlik algısı düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada Piers- Harris Çocuklarda Öz Kavram Ölçeği ve Umut Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin benlik saygıları düşük çıkmıştır. Anne çalışma durumuna ve mesleğine göre benlik saygısı ve umut düzeylerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma yokken, babanın çalışma durumuna ve mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılaşmalar görülmüştür. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre; anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin benlik saygısı ve umut düzeyleri de yükselmiştir.

Şahin ve Oktan (2010)'ın çalışmasında; kız ergenlerin beden imajından hoşnut olma düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırmada Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Vücut Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak, iki durum arasında negatif ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Beden imajı yüksek olan kız ergenlerin benlik saygılarının da yüksek olduğu, beden imajı düşük olan kız ergenlerin benlik saygılarının düşük olduğu araştırmada saptanmıştır.

Tümkaya, Aybek ve Çelik (2010)'in yaptığı araştırma; yoksul ailelerden gelen ergenlerin sosyo-demografik özelliklerinin saptanarak bu özellikler ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada Sosyo-ekonomik Düzey Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Boyun eğici Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak; kızlarda, boyun eğici davranışların, erkeklerde ise umutsuzluğun daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş değişkenine göre boyun eğici davranışlarda iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmazken, yaşa göre umutsuzluk düzeyinde anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Gelir düzeyi daha düşük olan ailelerden gelen ergenlerde umutsuzluk daha fazla olarak saptanmış, ailedeki birey sayısı ile umutsuzluk arasında pozitif bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Ergenlerin anne-baba eğitim düzeyi ve anne-baba mesleği açısından boyun eğici ve umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir fark çıkmamıştır. Lise öğrencilerinin umutsuzluk ve yaşam doyumlarının anne-baba tutumlarına ve sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı gözlenmiştir. Ama anne- baba tutumuna göre yaşam doyumlarında demokratik anne-baba-tutumu lehine bir farklılık olduğu da tespit edilmiştir. Umutsuzluk ve boyun eğici davranışlar arasında 0.1 düzeyinde anlamlı, ancak düşük bir korelasyon bulunmuştur.

Yiğit (2010)'in yaptığı araştırmada; 13-14 yaş grubundaki ergenlerin benlik saygısı puan ortalamalarının yaşam doyumu ve çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmek amacıyla 411 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Araştırmada Rosenberg Benlik

Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısı puanlarının yaşa, cinsiyete, doğum sırasına, anne ve babanın çalışma durumuna, babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Anne eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri arttıkça ergenin benlik algısı düzeyi de artmaktadır. Ayrıca kardeşi olmayan ergenlerin puan ortalamasının kardeşleri olan ergenlerin benlik saygısı puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir Ayrıca ergenlerin yaşam doyumu puanlarının benlik saygısı düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı araştırmada kayda değer en önemli sonuçlardandır.

Dereli ve Kabataş (2009) çalışmalarında son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Yaş, doğum yeri, medeni durum, gelir düzeyi, okudukları bölüm umutsuzluk düzeyine anlamlı düzeyde etki etmemiştir. Umutsuzluk durumu mezun olduktan sonra iş bulabileceklerini düşündükleri süre ile anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur.

Ehtiyar ve Üngüren (2009) "Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" adlı araştırmalarında örneklem olarak, Türkiye'den ve Almanya'dan toplam 281 üniversite öğrencisi seçilmiştir. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin milliyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Cinsiyet, okuldaki başarı durumu, arkadaş ilişkileri, maddi durum Alman öğrencilerin umutsuzluk puanları üzerinde ciddi etki yaratmamakta ama Türk öğrenciler üzerinde bu faktörler anlamlı puan farklılıkları oluşturmaktadır. Örneğin Türk öğrencilerde okuldaki başarı durumu düştükçe umutsuzluk puanı yükselmektedir. Türk kızlarda umutsuzluğun fazla olması göze çarpan bulgular arasındadır. Alman öğrencilerde eğitim memnuniyeti değişkeni umutsuzluk puanları üzerinde az da olsa yordayıcı etki etmektedir.

Ehtiyar ve Üngüren (2008), yaptıkları çalışmada umutsuzluk ve kaygı arasında pozitif yönde ilişki saptamıştır. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada, lise ve üniversite gençlerinin almış oldukları eğitime yönelik tutumlarının kaygı ve umutsuzluk puanlarını belirlediği tespit edilmiştir.

Heaven ve Ciarrochi (2008) araştırmalarını 4 yılı aşkın süre içinde yürütmüşlerdir. Bu süre zarfında 884 yüksekokul öğrencisi üzerinde özsaygı ve umut düzeyleri araştırma içinde ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmada Ebeveyn Otorite Ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak;

kız öğrencilerin umut ve özsaygı düzeylerinin 4 yıl içinde erkeklere oranla ciddi gerilediği bulunmuştur.

Özmen, Dündar, Çetinkaya, Taşkın ve Özmen (2008), 14-19 yaş arası lise öğrencilerinde umutsuzluk düzeyini ve bu düzeyin sosyo-demografik değişkenlerle olan ilişkisini araştırdıkları çalışmada en fazla göze çapan bulgular sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ergenlerin ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha umutsuz olduklarıdır. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Depresyon Ölçeği kullanılmıştır.

Landis vd. (2007), şehir merkezlerinde yaşayan gençlerde umutsuzluğu incelemişler ve kronik stres ile umutsuzluk arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Araştırmada Ergen Yaşam Deneyimleri Ölçeği kullanılmıştır. Şehirde yaşayan gençlerde kronik stres arttıkça umutsuzluk da artmaktadır sonucu araştırmadaki en dikkat çeken sonuçtur.

Erbil, Divan ve Önder (2006); 750 öğrenci üzerinde çalışarak ergenlerin benlik saygısı üzerinde anne- babanın tutumlarının etkisini bulmayı amaçlamışlardır. Araştırmada Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışmada anne ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygı puanlarının da arttığı gözlenmiştir. Ayrıca demokratik ebeveyn tutumunun da ergenin benlik saygısı üzerinde hatırı sayılır olumlu etkisi olduğu araştırmada bulunmuştur.

Dinçel (2006)'in çalışmasında; ergenlerin gelişimsel ödevleri ve bu ödevlerin ergenin yasadığı psikolojik problemlerle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmada Ergenlik Dönemi Gelişimsel Kalıp Yargıları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kimlik oluşturma puanı üzerinde SED değişkeninin temel etkisinin olduğu kanısına varılmıştır. Diğer bir deyişle alt SED'de 10-13 yaş grubundaki ergenlerin kimlik oluşturma ödeviyle, alt SED'deki diğer yaş gruplarına göre daha fazla uğraştıkları yorumu yapılabilir. Yine kimlik oluşturma ile ilgili olarak cinsiyet değişkeninin anlamlı etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; ekonomik sıkıntılar içindeki ailelerden gelen ergenlerin benlik saygılarının düşük olduğu ve sorunlu davranışların bu ergenlerde daha fazla görüldüğü ortaya konmuştur. Ergenlerin gelişimsel ödevlerini zamanında tamamlayamamış olmalarının belli başlı bir stres kaynağı olduğu araştırmada vurgulan sonuçlar arasındadır.

Galambos, Barker ve Krahn (2006) araştırmalarında; benlik saygısının 18-25 yaşları arasında daha azaldığını vurgulayarak, özellikle bu durumun kadınlarda daha göze çarpıcı nitelikte olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmada Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır.

Trzesniewski vd. (2006) yaptıkları araştırmada 11-13-15 yaşlarındaki katılımcıların benlik saygılarını ölçmüş, sonuç olarak ruhsal ve fiziksel sağlıkları zayıf olan, ekonomik şartları kötü olan ve yüksek suç davranışı gösteren yetişkinlerin daha uyumlu ve başarılı olan yetişkinlere göre ergenlik döneminde daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını vurgulamışlardır.

Tümkaya (2005), ailesinin yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde bazı sosyo-demografik değişkenlere bağlı anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular, ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından; anne ve babanın eğitim durumu, babanın çalışması, gelir düzeyi ve sınıftaki başarı değişkenlerinin temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bunlara karşın, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından; yaş, sınıf, aileyi görme sıklığı ve sınıftaki başarısı değişkenlerinin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Umutsuzluk düzeyleri ortalamaları karşılaştırıldığında ise, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin, ailesi yanında kalan ergenlerinkinden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Suner İkiz (2000)'in yaptığı araştırmada; akademik başarı ile benlik saygısı arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada Spielberger'in Sürekli Kaygı Düzeyi Envanteri kullanılmıştır. Özel okulda okuyan, anne ve babası ile olumlu ilişkileri olan ve fiziksel özelliklerini olumlu değerlendiren ergenlerin benlik saygısının ve akademik başarılarının yüksek olduğu araştırmanın önemli bulgularındandır.

Özkan (1994)'ın yaptığı araştırmada; 17-21 yaşları arasında ki öğrencilerin benlik saygılarının aileleri ile ilgili etkenlere bağlı olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada Rosenberg'in Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Sonuç olarak; benlik saygısının cinsiyete, anne ve babanın eğitim düzeyine, ailenin gelir düzeyine ve ailenin ilgisine bağlı olduğu bulunmuştur. Araştırmada kızların, orta ve yüksek gelir düzeyindekilerin, ebeveyn tarafından yeterli ilgi görenlerin, anne-baba eğitim düzeyi yüksek olanların benlik saygısı puanları yüksek çıkmıştır. Benlik saygısının yaş ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Aksaray (1992), ergenlerin benlik imajlarını etkileyen etmenlerden ana-baba tutum algısını incelemiştir. Araştırma sonucunda, ana babaların demokratik tutumlarının gencin benlik imajını olumlu yönde etkilerken, otoriter tutumların olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Araştırmada Offer Benlik İmajı Envanteri ve Ana- Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Offer, Ostrov, Howard ve Atkinson (1988) tarafından yapılan araştırmada; dünya üzerinde ergenlerle ilgili kalıp yargıların abartıldığını ifade etmişler, ayrıca araştırmalarında böyle bir olumsuz bakış açısı için dayanak bulamamışlardır. Dünya genelinde (ABD, Avusturya, Bangladeş, Macaristan, İsrail, İtalya, Japonya, Tayvan, Türkiye, Almanya) ergenlerin benlik algılarını incelemişlerdir. Sonuç olarak ise % 73 ergenin olumlu benlik algısına sahip olduklarını araştırma bulgularının içinde ifade etmişlerdir.

İnanç (1988), Türk ergenlerin öz imajlarını incelemiştir. Türk ve Amerikan öğrencileri ele almış ve öz imajlarının oluşmasında kültürün etkisine dikkat çekmiştir. Türk öğrencilerin akademik ve mesleki yönde daha olumsuz benlik algısına sahip oldukları araştırmada ki önemli bulgulardandır. Araştırmada Offer Benlik İmajı Ölçeği kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, ölçme araçları, ayrıca verilerin toplanıp analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Tokat il merkezindeki 2 tane yatılı okul oluşturmaktadır. Bu okullarda 9,10,11 ve 12 sınıf düzeyinde yatılı kalan kız ergen sayısı 247 iken, gündüzlü eğitim alan 9,10,11 ve 12 sınıf düzeyindeki kız ergen sayısı 487'dir. Yatılı okuldaki 160 kız ergen örneklem grubu olarak seçilmiştir. Ayrıca gündüzlü öğrencilerin de temel çevresel faktörlerinin yatılı öğrencilerle aynı olduğu düşüncesinden yola çıkarak yine aynı kurumdan 161 kız öğrenci, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin örneklem grubunu oluşturmuştur. Örneklem grubu 15-18 yaş aralığında, 9,10,11 ve 12 sınıf düzeyindedir. Araştırma verileri, yansız örnekleme metodu ile seçilen öğrencilerin anketleri doldurmaları yoluyla elde edilmiş olup, gönüllülük ilkesi göze alınmıştır.

Araştırmanın örneklem grubuna dair demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Seçenekler		1	2	3	4	5	
Yaş		15	16	17	18+		Toplam
Yatılı	n	42	38	40	40		160
	%	26.2	23.8	25.0	25.0		100
Ailesinin Yanında	n	9	65	64	23		161
	%	5.6	40.4	39.8	14.3		100
Sınıf		9	10	11	12		Toplam
Yatılı	n	35	45	29	51		160
	%	21.9	28.1	18.1	31.9		100
Ailesinin Yanında	n	-	82	59	20		161
	%	-	50.9	36.6	12.4		100
Yatılılık süresi		1 yıl	2 yıl	3 yıl	4 yıl	5yıl +	Toplam
Yatılı	n	39	36	41	33	11	160
	%	24.4	22.5	25.6	20.6	6.9	100
Ailesinin Yanında	n	-	-	-	-	-	-
Ebeveyni Olma		Evet	Hayır				Toplam
Yatılı	n	155	5				160
	%	96.9	3.1				100
Ailesinin Yanında	n	159	2				161
	%	98.8	1.2				100
Ebev. Medeni Hali		Birlikte	Boşanmış				Toplam
Yatılı	n	152	8				160
	%	95.0	5.0				100
Ailesinin Yanında	N	154	7				161
	%	95.7	4.3				100
Kaçıncı çocuk		İlk	Orta	Son			Toplam
Yatılı	N	51	94	15			160
	%	31.9	58.9	9.2			100
Ailesinin Yanında	N	61	91	9			161
	%	37.9	56.5	5.6			100
Anasınıfına gitme		Evet	Hayır				Toplam
Yatılı	n	50	110				160
	%	31.3	68.8				100
Ailesinin Yanında	n	54	107				161
	%	33.5	66.5				100
Anne öz-üvey olma		Öz	Üvey				Toplam
Yatılı	n	157	3				160
	%	98.1	1.87				100
Ailesinin Yanınd.	n	159	2				161
	%	98.7	1.3				100
Baba öz üvey ol.		Öz	Üvey				Toplam
Yatılı	n	156	4				160
	%	97.5	2.5				100
Ailesinin Yn.	n	161	0				161
	%	100	0				100
Anne çalışması		Evet	Hayır				Toplam
Yatılı	n	18	142				160
	%	11.25	88.75				100
Ailesinin Yn.	n	16	145				161
	%	9.9	90.1				100
Baba çalışması		Evet	Hayır				Toplam
Yatılı	n	128	32				160
	%	80	20				100
Ailesinin Yn.	n	134	27				161
	%	83	17				100
Aile gelir düzeyi		Düşük	Orta	Yüksek			Toplam
Yatılı	n	26	134	-			160
	%	16	84	0			100
Ailesinin Yn.	n	26	129	6			161
	%	16	80	4			100

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere örneklem grubunda yer alan yatılı ve ailesinin yanında kalan ergenler demografik değişkenler yönüyle birbirine yakın özellikler göstermektedir. Örneğin; ergenlerin ebeveyni olma, ebeveyn medeni hali, ergenin kaçıncı çocuk olduğu ve anasınıfı eğitimi alma değişkenleri açısından yatılı ve ailesinin yanında kalan kız ergenler arasında birbirine çok yakın niceliksel ifadeler göze çarpmaktadır.

Diğer taraftan yatılı öğrenciler ağırlıklı olarak 17, 18 ve daha fazla yaş aralığında iken (f=42, % 26.2), ailesinin yanında kalan ergenler 16 yaş aralığındadır (f=65, %40,4). Sınıf değişkeni açısından bakıldığında yatılı öğrencilerde % 21,9 oranında 9.sınıf öğrencisi bulunurken, ailesinin yanında kalan ergenler arasında 9.sınıf öğrencisi bulunmamaktadır. Yatılı öğrencilerin yatılılık süresinin dengeli olduğu görülmekle birlikte, 3 yıldır yatılı olan öğrencilerin diğerlerine oranla daha fazla olduğu göze çarpmaktadır (f=41 % 25,6).

Yatılı kalan kız ergenlerde 12. sınıf düzeyi daha fazla iken (f=51, %31.9), ailesinin yanında kalan 10. sınıf kız ergenlerin oranı daha fazladır (f=82, % 50.9).

Ergenlerin ebeveynleri olma değişkenine bakıldığında yatılı kalanların 155'inin (% 96,9), ailesinin yanında kalanların ise 159'unun (% 98,8) ebeveyni var iken, yatılı kalanların 5'inin (% 3.1), ailesinin yanında kalanların ise 2'sinin (% 1.2) ebeveyni bulunmamaktadır. Yatılı ergenlerin 152'sinin (%95,0), ailesinin yanında kalan ergenlerin 154'ünün (%95,7) ebeveyni birlikte yaşamaktadır. Ayrıca; ailesinin yanında kalan kız ergenlerin babalarının tamamı öz olarak karşımıza çıkmaktadır. Yatılı kalan öğrencilerin anneleri % 11.25 oranında, babaları % 80 oranında çalışmakta iken, ailesinin yanında kalan ergenlerin ise anneleri % 9,9 oranında, babaları ise % 83 oranında çalışmaktadır. Yatılı kalan kız ergenlerin aileleri %16 oranında düşük, % 84 oranında orta gelirli iken yüksek gelirli aile bulunmamakta, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin ise aileleri % 16 oranında düşük, % 80 oranında orta ve % 4 oranında yüksek gelirli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ergenin kardeşler arasında kaçıncı çocuk olduğuna ilişkin değişkene bakıldığında; orta çocuk olma durumunda ailesinin yanında kalan kız ergenler % 56. ile yine orta çocuk olma durumunda yatılı kalan kız ergenler % 58,9 oranıyla öne çıkmaktadır. Ayrıca; yatılı kalan kız ergenler %31,3 oranında, ailesinin yanında kalan kız ergenler ise 33,5 oranında anasınıfı eğitimi almışlardır.

4.2. Araştırmanın Modeli

Araştırma betimleyici ilişkisel tarama modelidir. Betimsel araştırmalarda, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmış olup; bireyler ve nesnelerin herhangi bir sebeple değiştirilme çabası içine girilmez (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011). İlişkisel tarama modeli, iki ve ikiden daha fazla değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için kullanılan yöntem olması kaynaklı bu araştırmada faydalanılmıştır. Çalışmada; 15-18 yaş kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin; eğitimi sırasında kaldığı yer, sınıf, yaş, kardeş sayısı, kaçıncı çocuk olduğu, okul öncesi eğitim alma durumu, anne-babanın çalışması, eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek, ayrıca ergenlerin, benlik algısı ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki derecesini belirlemek amacıyla veriler toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formunda ki sorular araştırmanın bağımsız değişkenlerini, umutsuzluk ve benlik algısı düzeyi de araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

4.3. Ölçme Araçları

Araştırmaya katılan tüm kız ergenlere; sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, umutsuzluk düzeylerini saptamak için “Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)” ve benlik algısı düzeylerini saptamak için “Offer Benlik İmgesi Ölçeği” (OBİÖ) uygulanmıştır.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan kız ergenlerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form içeriğinde; ergenin yaşı, sınıfı, not ortalaması, nasıl bir öğrenci olduğunu algılama durumu, ebeveyni olup olmadığı, kardeş sayısı, kaçıncı çocuk olduğu, kurumda kalmaya başladığı yaşı, okul öncesi eğitim alıp almama durumu, ebeveynle görüşme sıklığı, anne babanın hayatta olup olmaması, ebeveynin medeni durumu, öz yada üvey olması, anne baba eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve ebeveynlik tutumları sorularına cevap aranmak istenmiştir.

4.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği

Bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini, tutumlarını, düşüncelerini veya umutsuzluklarını belirlemek amacıyla kullanılan Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), Beck, Weissman, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilmiştir. BUÖ"nün güvenilirlik ve geçerlik çalışması Seber (1993) tarafından yapılmış olup, geçerlilik çalışması ise Durak ve Palabıyıkoğlu (1994) tarafından yapılmıştır.

Kendini değerlendirme niteliğindeki ölçek 20 maddeden oluşmakta ve 0-1 arası puanlanmaktadır. Maddelerin 11 tanesinde "Evet", 9 tanesinde "Hayır" seçeneği 1 puan alır. Ölçekte yer alan "2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 18 ve 20." maddelere verilen yanıtlar "evet" ise 1 puan; "1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15 ve 19." maddelere verilen yanıtlar "hayır" ise 1 puan verilmektedir. Verilen puanlara göre, bireyin umutsuzluğunun derecesini ifade eden 0 ile 20 arasında toplam puan elde edilmektedir. Elde edilen bu toplam puan kişinin "umutsuzluk puanını" oluşturmaktadır (Aslan, 2013). Ölçeği oluşturan ifadeler üç alt boyutta incelenmektedir; Gelecekle ilgili duygular; 1, 6, 13, 15, 19, maddelerinden, Motivasyon kaybı; 2, 3, 9, 11, 12, 16, 17, 20 ve Gelecekle ilgili beklentiler ise 4, 7, 8, 14 ve 18 maddelerinden oluşmaktadır (Gençay, 2009).
Dilbaz ve Seber (1993), ölçeğin güvenirlik çalışmalarında iç tutarlılık katsayısını 86, madde-toplam korelasyonlarını 07 ile 72 test-tekrar test güvenirlik katsayısını .74 olarak bulmuştur. Benzer çalışmalar yapan Durak (1994) iç tutarlılık katsayısını. 85, madde toplam korelasyonlarını. 31 ile .67 arasında, yarıya bölme güvenirliliğini ise .85 olarak bulmuştur.

Bu araştırma için 20 maddelik Beck Umutsuzluk Ölçeğine açımlayıcı faktör analizi yapıldığında bir öz değerinden büyük beş faktörün bulunduğu ve beş faktörle ölçülen özelliğin %53'ünün açıklandığı gözlenmiştir. Tek faktörle ise ölçülen yapının %28'i açıklanmaktadır. Kaiser-Meyer-Olkin istatistiğinin 0,871 olduğu ve bu istatistiğin 0.50 den büyük çıkması ise veriler için örneklem sayısının yeterli olduğunun bir göstergesidir. Bartlett küresellik testi sonuçları da verilerin faktör analizi için uygunluğunu test eder. Dolayısıyla bu veriler için verilerin faktör analizine uygun olduğu gözlenmiştir(ki kare değeri= 1593,84 Sd=190 $p<0.05$). Ölçek maddelerinin faktör yükleri ile birlikte madde toplam korelasyonları tablo şeklinde Ek 4'te gösterilmiştir. Sonuçlara göre Beck umutsuzluk ölçeğinin ölçek maddelerinin faktör yükleri 0,08 ile 0,69 arasında değiştiği gözlenmiştir. Madde toplam korelasyonlarına bakıldığında 0,07 ile 0,58 arasında değişmektedir. Beck

umutsuzluk ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,832 olarak hesaplanmış olup yüksek bir iç tutarlık söz konusudur.

4.3.3. Offer Benlik İmgesi Ölçeği

Offer Ostrov, Howard ve Dolan tarafından, 1962 yılında, normal ergenlik özelliklerini saptamak amacıyla, uluslararası geçerli olan bir ölçektir (Offer, 1988). Şahin (1993) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan kısaltılmış form üzerinde yapılan çalışma sonucunda, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik düzeyinin tatmin edici olduğu bildirilmiştir. Bu araştırma bağlamında, ölçeğin güvenirliğine ilişkin olarak yapılan analizler sonucunda ise, ölçeğin toplamı için alfa değeri .92 olarak belirlenmiştir.

Bu ölçekte, testi uygulayacak olan birey, her madde için altı cevap seçeneğinden 1- Bana çok uygun, 2- Bana uygun, 3- Bana biraz uygun, 4- Bana pek uygun değil, 5- Bana çoğunlukla uygun değil, 6- Bana hiç uygun değil, kendine en uygun olanını işaretler. Bu araştırmada, kısa form olan OBİÖ-50 kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarda OBİÖ-50"nin, OBİÖ-99 ile aynı ayrımları yapabildiği görülmüştür.
Ergenlerle 99 maddelik formu kullanarak yapılan çalışmada güvenirlik.88 bulunmuştur. Toplamda 15-18 yaşlar için Cronbach Alfa,.84 ve .90 arasında değişmektedir. Bu ölçekte, alınan yüksek puan, benlik imgesinde olumsuz yönde artışı ifade etmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). OBĠÖ-50"nin, yapılan araştırmalar doğrultusunda, Sürekli Kaygı puanları ile r= .66 korelasyon gösterdiği ortaya çıkmıştır (Damarlı, 2006).

Bu araştırma için 50 maddelik Offer Benlik Algısı Ölçeğine açımlayıcı faktör analizi yapıldığında bir öz değerinden büyük on iki faktörün bulunduğu ve on iki faktörle ölçülen özelliğin %61'inin açıklandığı gözlenmiştir. Tek faktörle ise ölçülen yapının %25'i açıklanmaktadır.

Kaiser-Meyer-Olkin istatistiğinin 0,904 olduğu ve veriler için örneklem sayısının yeterli bulunmuştur. Bartlett küresellik testi sonuçları da verilerin faktör analizi için uygunluğunu test eder. Dolayısıyla bu veriler için verilerin faktör analizine uygun olduğu gözlenmiştir (ki kare değeri=6547,79 Sd=1225 $p<0.05$). Ölçek maddelerinin faktör yükleri ile birlikte madde toplam korelasyonları tablo şeklinde Ek 5'de gösterilmiştir. Sonuçlara göre Benlik algısı ölçeğinin ölçek maddelerinin faktör yükleri 0,18 ile 0,70 arasında değiştiği gözlenmiştir. Madde toplam korelasyonlarına bakıldığında 0,18 ile 0,67 arasında

değişmektedir. Offer benlik algısı ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,936 olarak hesaplanmış olup yüksek bir iç tutarlık söz konusudur.

4.4. Verilerin Çözümlenmesi-Yorumlanması

Toplanan veriler yedi aşamada değerlendirmeye tabi tutulmuş ve yorumlanmıştır.

- Birinci aşamada, Demografik Bilgi Formu maddeleri SPSS paket programına girilmiştir.
- İkinci aşamada, Beck Umutsuzluk Ölçeği'nde yer alan maddeler SPSS paket programına girilerek, katılımcıların umutsuzluk puanları hesaplanmıştır.
- Üçüncü aşamada, Offer Benlik İmgesi Ölçeği'nde yer alan maddeler SPSS paket programına girilerek, katılımcıların benlik algısı puanları hesaplanmıştır.
- Dördüncü aşamada, araştırmaya katılan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerine; yaş, kurumda kalma süresi, sınıf ve ortalama başarı düzeyleri, aileyle zaman geçirme sıklığı, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitim alma durumu; anne-babanın hayatta olması, öz olması, birlikte yaşaması, eğitim durumu, çalışması, gelir düzeyi, çocuklarına olan tutumlarının, farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla ANOVA ve t testi kullanılmıştır.
- Beşinci aşamada, araştırmaya katılan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerine; yaş, kurumda kalma süresi, sınıf ve ortalama başarı düzeyleri, aileyle zaman geçirme sıklığı, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitim alma durumu; anne-babanın hayatta olması, öz olması, birlikte yaşaması, eğitim durumu, çalışması, gelir düzeyi, çocuklarına olan tutumlarının, farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla ANOVA ve t testi kullanılmıştır.
- Altıncı aşamada, anlamlı farklılık oluşturan değişkenler tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere Post-Hoc analiz tekniklerinin içinden Scheffe çoklu karşılaştırma analizi kullanılmıştır.
- Yedinci ve son aşamada, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Offer Benlik Algısı Ölçeği'nden ortaya çıkan iki puan arasındaki anlamlı ilişkiye, korelasyon analizi ile bakılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; kız ergenlerin umutsuzluk ve benlik algısı düzeylerine etki eden bazı değişkenler (yaş, kurumda kalma süresi, sınıf ve ortalama başarı düzeyleri, aileyle zaman geçirme sıklığı, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitim alma durumu, anne-babanın hayatta olması, öz olması, birlikte yaşaması, eğitim durumu, çalışması, gelir düzeyi, çocuklarına olan tutumları) açısından toplanan bulgular ayrıca, benlik algısı ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla toplanan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablolar yorumlanırken; Beck Umutsuzluk Ölçeği'nden alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olması varsayımı ile Offer Benlik İmgesi Ölçeği'nden alınan yüksek puanın, benlik imgesinde olumsuz yönde artışı ifade ettiği varsayımı dikkate alınmıştır.

Tablo 2'de ailesinin yanında ve yatılı okulda kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2.

Ailesinin Yanında ve Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerine Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Grup		N	Ortalama	S. Sapma	T	P
Umutsuzluk	Yatılı okulda kalan	160	12,94	5,07	-4,761	.000*
	Ailesinin yanında	161	15,25	3,46		

*p<0.05

Tablo 2'de ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ile yatılı okulda kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklemler için t testi ile test edilmiştir. İstatistiksel olarak ailesinin yanında kalan kız

ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ile yatılı okulda kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(p=.000).

Tablo 3'te ailesinin yanında ve yatılı okulda kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3.

Ailesinin Yanında ve Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Benlik Algısı Düzeylerine Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Grup		N	Ortalama	S. Sapma	T	P
Benlik	Yatılı okulda kalan	160	208,33	42,40	-1,720	.086
	Ailesinin yanında	161	216,39	41,54		

Tablo 3'te ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik düzeyleri ile yatılı okulda kalan kız ergenlerin benlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklemler için t testi ile test edilmiştir. İstatistiksel olarak ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik düzeyleri ile yatılı okulda kalan kız ergenlerin benlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır(p=.086).

Tablo 4'te kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları, kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerine ait frekans, ortalama, standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 4.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Yaş	*n*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	15	42	1.52	.11	G. Arası	.09	6	.01	1.05	.39
	16	38	1.50	.11	G. İçi	2.16	153	.01		
	17	40	1.54	.11	Toplam	2.25	159			
	18	40	1.49	.11						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	15	9	1.45	.10	G. Arası	.09	3	.03	4.03	.00*
	16	65	1.49	.08	G. İçi	1.19	157	.01		
	17	64	1.53	.08	Toplam	1.28	160			
	18	23	1.52	.09						
	Toplam	161	1.51	.11. 09						
Benlik (yatılı kalanlar)	15	42	3.88	.59	G. Arası	4.45	6	.01	1.05	.39
	16	38	3.93	.58	G. İçi	64.75	153	.01		
	17	40	3.68	.69	Toplam	69.21	159			
	18	40	3.59	.69						
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	15	9	3.47	.89	G. Arası	5.18	3	1.72	4.33	.00*
	16	65	3.75	.61	G. İçi	62.68	157	.39		
	17	64	4.03	.60	Toplam	67.86	160			
	18	23	4.10	.62						
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 4'ten elde edilen sonuçlara göre yatılı okulda kalan kız ergenlerin yaş değişkenine göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=1.05, p=.39).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenler arasında yaşa göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır (F=4.03, p=.00).
- Yatılı okulda kalan kız ergenlerin yaş değişkenine göre benlik algısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=1.05, p=.39).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenler arasında yaşa göre benlik algısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır (F=4.33, p=.00).
- ANOVA sonrası ailesinin yanında kalan öğrencilerde belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için ise öncelikle Levene's testi ile grup dağılımı varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homejen olduğu saptanmıştır [p=.05]. Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre ailesinin yanında kalan 17 yaş grubundaki

kız ergenlerin ($\bar{X}$=1.53), 15 yaş grubunda olan ($\bar{X}$=1.45), kız ergenlere oranla umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, ailesinin yanında kalan 18 yaşındaki kız ergenlerin ($\bar{X}$=4.10) benlik algısı puanları, 15 yaş ($\bar{X}$=3.47) kız ergenlere oranla daha yüksektir. Bu durum 18 yaş grubundaki kız ergenlerin benlik algısı düzeylerindeki olumsuz artışı göstermektedir.

Tablo 5'te kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları, kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerine ait frekans, ortalama, standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 5.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*		*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Sınıf	*N*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	9	35	1.52	1.33	G. Arası	.01	4	.00	.33	.85
	10	45	1.51	.13	G. İçi	2.23	155	.01		
	11	29	1.51	.11	Toplam	2.25	159			
	12	51	1.51	.10						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	10	82	1.48	.09	G. Arası	.12	2	.06	8.09	.00*
	11	59	1.53	.07	G. İçi	1.16	158	.00		
	12	20	1.53	.07	Toplam	1.28	160			
	Toplam	161	1.51	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	9	35	3.88	.66	G. Arası	4.52	4	1.13	2.71	.03*
	10	45	3.94	.52	G. İçi	64.68	155	.41		
	11	29	3.65	.72	Toplam	69.21	159			
	12	51	3.62	.67						
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	10	82	3.65	.64	G. Arası	10.79	2	5.39	14.94	.00*
	11	59	4.11	.55	G. İçi	57.07	158	.36		
	12	20	4.28	.53	Toplam	67.86	160			
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 5'ten elde edilen sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=.33, p=.85).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde sınıf düzeyi değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=8.09, p=.00).

- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde sınıf düzeyi değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=2.71, p=.03).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde sınıf düzeyi değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=14.94, p=.00).
- ANOVA sonrası ailesinin yanında kalan kız ergenlerde belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre; 11. sınıf düzeyinde bulunan ($\bar{X}$=1.53) ailesinin yanında kalan kız ergenlerin, 10. sınıf düzeyinde bulunan ($\bar{X}$=1.48) ailesinin yanında kalan kız ergenlerden daha fazla umutsuzluğa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Benlik algısı açısından ise; 12. sınıf düzeyinde bulunan ($\bar{X}$=4.28) ailesinin yanında kalan kız ergenlerin, 10.sınıf ($\bar{X}$=3.65) ve 11.sınıf ($\bar{X}$=4.11) düzeylerinde bulunan ailesinin yanında kalan kız ergenlerden daha fazla benlik algısı puanına sahip oldukları görülmüştür. Bu durum ise 12. sınıf kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinin daha düşük olduğunu bize göstermektedir. Bununla birlikte yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı puanlarına bakıldığında, 10. sınıf düzeyinde bulunan ($\bar{X}$=3.94) kız ergenlerin, 9.sınıf ($\bar{X}$=3.88) ve 12.sınıf ($\bar{X}$=3.62) düzeylerinde bulunan kız ergenlerden daha yüksek bir benlik algısı puanına sahip oldukları görülmekte olup, 10.sınıf kız ergenlerin benlik imgesindeki olumsuz yöndeki artış ortaya konmuştur.

Tablo 6'da kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri puanlarının not değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları, kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerine ait frekans, ortalama, standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Not Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*		*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Not Ort.	*N*	$\bar{X}$	*SS* Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Düşük	59	1.51	.13G. Arası	.01	3	.00	.27	.84
	Orta	82	1.52	.09 G. İçi	2.24	156	.01		
	İyi	13	1.52	.16 Toplam	2.25	159			
	Pekiyi	5	1.48	.17					
	Toplam	160	1.51	.11					
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Düşük	27	1.53	.07G. Arası	.16	3	.05	7.44	.00*
	Orta	74	1.53	.08 G. İçi	1.12	157	.00		
	İyi	49	1.47	.09 Toplam	1.12	160			
	Pekiyi	11	1.46	.10					
	Toplam	161	1.51	.08					
Benlik (yatılı kalanlar)	Düşük	59	3.76	.69G. Arası	.49	3	.16	.37	.76
	Orta	82	3.76	.64 G. İçi	68.71	156	.44		
	İyi	13	3.69	.71 Toplam	69.21	159			
	Pekiyi	5	4.03	.35					
	Toplam	160	3.77	.65					
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Düşük	27	4.19	.52G. Arası	4.83	3	1.61	4.01	.01*
	Orta	74	3.94	.64 G. İçi	63.02	157	.40		
	İyi	49	3.74	.66 Toplam	67.86	160			
	Pekiyi	11	3.56	.62					
	Toplam	161	3.90	.65					

- Tablo 6'dan elde edilen sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında not ortalaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F=.27, p=.84).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde not ortalaması değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=7.44, p=.00).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde not ortalaması değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.37, p=.76).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde not ortalaması değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=4.01, p=.01).
- ANOVA sonrası ailesinin yanında kalan kız ergenlerde belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre; pekiyi not ortalamasına sahip kız ergenler ($\bar{X}$=1.46), orta ($\bar{X}$=1.53) ve düşük ($\bar{X}$=1.53) not ortalamasına sahip kız ergenlerden daha az umutsuzluk düzeyine sahiptirler. Kız ergenlerin benlik algıları açısından ise Scheffe testi sonuçları ortalamalar arasındaki farkın düşük not ortalamasına sahip kız ergenler ($\bar{X}$=4.19) ile iyi

not ortalamasına sahip kız ergenlerden ($\bar{X}$= 3.74) kaynaklandığını göstermiştir. Düşük not ortalamasına sahip kız ergenlerin benlik algısı düzeylerindeki olumsuz yöndeki artış göze çarpmaktadır.

Tablo 7'de kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri puanlarının kendilerini nasıl bir öğrenci olarak algıladıkları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları, kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerine ait frekans, ortalama, standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 7.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Nasıl Bir Öğrenci Olarak Algılandığı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*		*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Nasıl öğrn	*N*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Çok İyi	40	1.50	.11	G. Arası	.03	2	.01	1.34	.26
	İyi	89	1.53	.12	G. İçi	2.21	157	.01		
	Orta	31	1.50	.10	Toplam	2.25	159			
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Çok İyi	40	1.50	.09	G. Arası	.00	2	.00	.56	.56
	İyi	88	1.50	.09	G. İçi	1.27	158	.00		
	Orta	33	1.52	.07	Toplam	1.28	160			
	Toplam	161	1.51	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	Çok İyi	40	3.67	.64	G. Arası	2.38	2	1.19	2.79	.06
	İyi	89	3.72	.68	G. İçi	66.83	157	.42		
	Orta	31	4.01	.54	Toplam	69.21	159			
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Çok İyi	40	3.66	.67	G. Arası	3.18	2	1.59	3.89	.02*
	İyi	88	3.95	.61	G. İçi	64.68	158	.40		
	Orta	33	4.05	.67	Toplam	67.88	160			
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 7 incelendiğinde kendini nasıl bir öğrenci olarak algılama değişkeninin yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında anlamlı bir etki saptanmamıştır (F=1.34, p=.26).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde kendini nasıl bir öğrenci olarak algılama değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.56, p=.56).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kendini nasıl bir öğrenci olarak algılama değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=2.79, p=.06).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kendini nasıl bir öğrenci olarak algılama değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=3.89, p=.02). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcı

post hoc analiz tekniklerinden Scheffe çoklu karşılaştırma analizi kullanılmıştır. Scheffe çoklu karşılaştırma analizi ortalamalar arasındaki farkın çok iyi ($\bar{X}$= 3.66) ve orta ($\bar{X}$= 4.05) bir öğrenci olarak kendini algılayan kız ergenlerden kaynaklandığını göstermiştir. Kendini orta bir öğrenci olarak algılayan kız ergenlerin benlik algısı düzeyinde olumsuz yönde artış görülmektedir.

Tablo 8'de yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri annenin sağ olup olmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 8.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Annenin Sağ Olup Olmama Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Ölçek	Anne	*N*	$\bar{X}$	*SS*	*T*	*P*
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Sağ	158	1.51	.08	-.11	.91
	Vefat	3	1.51	.10		
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Sağ	155	1.51	.12	-.77	.44
	Vefat	5	1.56	.08		
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Sağ	158	3.89	.65	-.78	.43
	Vefat	3	4.19	.57		
Benlik (yatılı kalanlar)	Sağ	155	3.77	.66	.79	.42
	Vefat	5	3.54	.36		

SD=159, SD= 158

- Tablo 8'den elde edilen sonuçlara göre, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında annenin sağ olma değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır(p=.91).
- Yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde annenin sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.44).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde annenin sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.43).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde annenin sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.42).

Tablo 9'da yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri babanın sağ olup olmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 9.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Babanın Sağ Olup Olmama Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Ölçek	Baba	*N*	$\bar{X}$	*SS*	*T*	*P*
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Sağ	158	1.50	.08	-2.42	.02*
	Vefat	3	1.63	.05		
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Sağ	156	1.51	.11	-.46	.64
	Vefat	4	1.55	.17		
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Sağ	158	3.89	.65	-1.25	.21
	Vefat	3	4.36	.39		
Benlik (yatılı kalanlar)	Sağ	156	3.77	.65	-.83	.40
	Vefat	4	4.09	.68		

SD=159, SD= 157

- Tablo 9'dan elde edilen sonuçlara göre, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında babanın sağ olma değişkeni anlamlı farklılık oluşturmuştur (p=.02). Ailesinin yanında kalan babası sağ olan kız ergenlerin umutsuzluk puan ortalaması ($\bar{X}$= 1.50), babası vefat edenlerin umutsuzluk puan ortalaması ($\bar{X}$= 1.63) şeklinde Tablo 9'da gösterilmiştir. Babası vefat eden kız ergenlerin umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu sonuçlarda göze çarpmaktadır.
- Yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde babanın sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.64).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde babanın sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.21).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde babanın sağ olma değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.40).

Tablo 10'da yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin ebeveynin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 10.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Ebeveynin Medeni Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Ölçek	Ebeveyn medeni durum	*n*	$\bar{X}$	*SS*	*T*	*P*
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Birlikte	154	1.50	.08	-.96	.33
	Boşanmış	7	1.54	.09		
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Birlikte	152	1.52	.12	.31	.75
	Boşanmış	8	1.50	.10		
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Birlikte	154	3.91	.63	1.71	.09
	Boşanmış	7	3.49	.83		
Benlik (yatılı kalanlar)	Birlikte	152	3.80	.65	2.94	.00*
	Boşanmış	8	3.11	.43		

SD=159, SD= 158

- Tablo 10'dan elde edilen sonuçlara göre, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında ebeveyn medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p=.33).
- Yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde ebeveyn medeni durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.75).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveyn medeni durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.09).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveyn medeni durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (p=.00). Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerine bakıldığında ailesi ile birlikte olan kız ergenlerin benlik algısı puanı ($\bar{X}$=3.80), ailesi boşanmış kız ergenlere ($\bar{X}$=3.11) oranla daha yüksektir. Şu unutulmamalıdır ki; alınan yüksek puan benlik algısı düzeyindeki olumsuz yönde artışı ifade etmektedir.

Tablo 11'de yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 11.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Annenin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*		*ANOVA Sonuçları*					
Ölçek	Anne Eğitim Durumu	*N*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Okur Yazar değil	16	1.50	.10	G. Arası	.03	5	.00	.43	.82
	Okur Yazar	10	1.51	.12	G. İçi	2.22	154	.01		
	İlkokul	101	1.52	.11	Toplam	2.25	159			
	Ortaokul	28	1.51	.13						
	Lise	2	1.62	.10						
	Üniversite	2	1.50	.10						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Okur Yazar değil	12	1.50	.08	G. Arası	.02	4	.00	.74	.56
	Okur Yazar	10	1.51	.10	G. İçi	1.26	156	.00		
	İlkokul	100	1.50	.08	Toplam	1.28	160			
	Ortaokul	34	1.52	.10						
	Lise	5	1.56	.04						
	Üniversite	0	-	-						
	Toplam	161	1.51	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	Okur Yazar değil	16	3.54	.72	G. Arası	3.66	5	.73	1.72	.13
	Okur Yazar	10	3.42	.93	G. İçi	65.54	154	.42		
	İlkokul	101	3.83	.62	Toplam	69.21	159			
	Ortaokul	28	3.70	.61						
	Lise	2	4.24	.50						
	Üniversite	2	4.24	.35						
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Okur Yazar değil	12	3.55	.55	G. Arası	2.37	4	.59	1.41	.23
	Okur Yazar	10	4.05	.66	G. İçi	65.49	156	.42		
	İlkokul	100	3.88	.66	Toplam	67.86	160			
	Ortaokul	34	3.99	.61						
	Lise	5	4.17	.50						
	Üniversite	0	-	-						
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 11'den elde edilen sonuçlara göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde anne eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.43, p=.82).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında anne eğitim durumu değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır(F=.74, p=.56).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde anne eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.72, p=.13).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde anne eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.41, p=.23).

Tablo 12'de yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 12.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Babanın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri	*n*, $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Baba Eğitim Durumu	*n*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Okur Yazar değil	2	1.47	.24	G. Arası	.02	5	.00	.37	.86
	Okur Yazar	8	1.50	.09	G. İçi	2.22	154	.01		
	İlkokul	70	1.51	.11	Toplam	2.25	159			
	Ortaokul	72	1.52	.12						
	Lise	5	1.58	.07						
	Üniversite	3	1.50	.00						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Okur Yazar değil	2	1.47	.10	G. Arası	.03	5	.00	.77	.56
	Okur Yazar	4	1.50	.07	G. İçi	1.25	155	.00		
	İlkokul	73	1.50	.09	Toplam	1.28	160			
	Ortaokul	60	1.51	.08						
	Lise	20	1.53	.09						
	Üniversite	2	1.42	.17						
	Toplam	161	1.51	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	Okur Yazar değil	2	2.81	.18	G. Arası	2.74	5	.54	1.27	.27
	Okur Yazar	8	3.63	.89	G. İçi	66.46	154	.43		
	İlkokul	70	3.80	.65	Toplam	69.21	159			
	Ortaokul	72	3.76	.63						
	Lise	5	3.76	.86						
	Üniversite	3	4.24	.24						
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Okur Yazar değil	2	3.36	.70	G. Arası	4.88	5	.97	2.40	.04*
	Okur Yazar	4	3.64	.70	G. İçi	62.98	155	.40		
	İlkokul	73	3.89	.65	Toplam	67.86	160			
	Ortaokul	60	3.84	.68						
	Lise	20	4.25	.38						
	Üniversite	2	3.09	.04						
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 11'den elde edilen istatiksel sonuçlara göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde baba eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.37, p=.86).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında baba eğitim durumu değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır(F=.77, p=.56).

- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde baba eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.27, p=.27).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde baba eğitim durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=2.40, p=.04). Gerçekleştirilen LSD çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin babası üniversite mezunu olanlar ($\bar{X}$=3.09), ilkokul mezunu olanlar ($\bar{X}$=3.89) ve ortaokul mezunu olanlar ($\bar{X}$=3.84) şeklinde benlik algısı puanlarına sahiptirler. Alınan yüksek puan, benlik algısındaki olumsuz yönde artışı ifade ettiğinden, babası lise mezunu olan kız ergenlerin ($\bar{X}$=4.25) daha olumsuz, babası üniversite mezunu olan kız ergenlerin ($\bar{X}$=3.09) daha olumlu benlik algısı düzeyine sahip oldukları gözlenmiştir.

Tablo 13'te yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin ebeveyn tutumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 13.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n*, $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Ebeveyn Tutumu	*n*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Demokratik	15	1.49	.12	G. Arası	.07	5	.01	1.06	.38
	Otoriter	107	1.53	.11	G. İçi	2.18	154	.01		
	İlgisiz Tutarsız	15	2.96	.17	Toplam	2.25	159			
	Aşırı Koruyucu	18	1.51	.11						
	Mükemmeli yetçi	5	1.44	.02						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Demokratik	14	1.47	.07	G. Arası	.04	5	.00	1.13	.34
	Otoriter	110	1.51	.08	G. İçi	1.24	155	.00		
	İlgisiz Tutarsız	5	3.13	.02	Toplam	1.28	160			
	Aşırı Koruyucu	29	1.51	.11						
	Mükemmeli yetçi	3	1.55	.00						
	Toplam	161	1.51	.08						

Tablo 13.

(devam) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Ebeveyn Tutumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri	*n*, $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Ebeveyn Tutumu	*n*	$\bar{X}$	*SS* Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Benlik (yatılı kalanlar)	Demokratik	15	3.45	.61 G. Arası	5.35	5	1.07	2.58	.02*
	Otoriter	107	3.89	.68 G. İçi	63.85	154	.41		
	İlgisiz Tutarsız	15	6.93	.91 Toplam	69.21	159			
	Aşırı Koruyucu	18	3.70	.55					
	Mükemmeli yetçi	5	3.36	.37					
	Toplam	160	3.77	.65					
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Demokratik	14	3.57	.57 G. Arası	3.97	5	.79	1.92	.09
	Otoriter	110	3.95	.64 G. İçi	63.89	155	.41		
	İlgisiz Tutarsız	5	8.37	.58 Toplam	67.86	160			
	Aşırı Koruyucu	29	3.76	.68					
	Mükemmeli yetçi	3	4.28	.50					
	Toplam	161	3.90	.65					

p< .05

- Tablo 13 incelendiğinde ebeveyn tutumu değişkeninin yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında anlamlı bir etkisi saptanmamıştır (F=1.06, p=.38).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde ebeveyn tutumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.13, p=.34).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveyn tutumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=2.58, p=.02). Gerçekleştirilen LSD çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre demokratik ebeveyni olan kız ergenlerin benlik algısı puanı ($\bar{X}$=3.45) ve ailesi otoriter olan kız ergenlerin benlik algısı puanı ($\bar{X}$=3.89) şeklindedir. Alınan yüksek puanın olumsuz benlik algısını ifade etmesi kaynaklı otoriter aileye sahip kız ergenlerin benlik algısı düzeyi daha düşüktür.
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveyn tutumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.92, p=.09).

Tablo 14'te yatılı okulda ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 14.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Kardeş Sayısı	*N*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Yok	12	1.53	.08	G. Arası	.04	4	.01	.85	.49
	Bir	19	1.52	.11	G. İçi	2.20	155	.01		
	İki	53	1.53	.10	Toplam	2.25	159			
	Üç	76	1.50	.13						
	Toplam	160	1.51	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Yok	14	1.47	.09	G. Arası	.06	3	.02	2.59	.06
	Bir	45	1.50	.07	G. İçi	1.22	157	.00		
	İki	57	1.50	.09	Toplam	1.28	160			
	Üç	45	1.54	.08						
	Toplam	161	1.51	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	Yok	12	3.87	.65	G. Arası	1.15	4	.27	.63	.63
	Bir	19	3.72	.75	G. İçi	68.09	155	.43		
	İki	53	3.80	.65	Toplam	69.21	159			
	Üç	76	3.73	.64						
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Yok	14	3.84	.82	G. Arası	1.23	3			
	Bir	45	3.91	.58	G. İçi	66.62	157	.41	.97	.40
	İki	57	3.80	.66	Toplam	67.86	160	.42		
	Üç	45	4.02	.63						
	Toplam	161	3.90	.65						

**p< .05*

- Tablo 14'ten elde edilen sonuçlara göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde kardeş sayısı değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.85, p=.49).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında kardeş sayısı değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır(F=2.59, p=.06).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kardeş sayısı değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.63, p=.63).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kardeş sayısı değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.97, p=.40).

Tablo 15'te yatılı ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 15.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*		*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Doğum sırası	*n*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	İlk	51	1.52	.10	G. Arası	.04	4	.01	.84	.50
	Orta	94	1.51	.11	G. İçi	2.20	155	.01		
	Son	15	1.48	.13	Toplam	2.25	159			
	Toplam	160	1.50	.11						
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	İlk	61	1.51	.08	G. Arası	.05	4	.01	1.58	.18
	Orta	91	1.50	.08	G. İçi	1.23	156	.00		
	Son	9	1.50	.09	Toplam	1.28	160			
	Toplam	161	1.50	.08						
Benlik (yatılı kalanlar)	İlk	51	3.84	.61	G. Arası	.46	4	.11	.26	.90
	Orta	94	3.72	.71	G. İçi	68.74	155	.44		
	Son	15	3.75	.57	Toplam	69.21	159			
	Toplam	160	3.77	.65						
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	İlk	61	3.93	.69	G. Arası	.27	4	.06	.15	.95
	Orta	91	3.85	.68	G. İçi	67.59	156	.43		
	Son	15	3.87	.65	Toplam	67.86	160			
	Toplam	161	3.90	.65						

**p < .05*

- Tablo 15'e göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde doğum sırası değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.84, p=.50).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında doğum sırası değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır(F=1.58, p=.18).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde doğum sırası değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.26, p=.90).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde doğum sırası değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=.15, p=.95).

Tablo 16'da yatılı ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin anasınıfına gitme durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 16.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Anasınıfına Gitme Durumuna Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Ölçek	Anasınıfı	*n*	$\bar{X}$	*SS*	*t*	*p*
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	Evet	54	1.50	.10	-.71	.47
	Hayır	107	1.51	.08		
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Evet	50	1.50	.09	-.95	.34
	Hayır	110	1.52	.12		
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	Evet	54	3.85	.71	-.57	.56
	Hayır	107	3.92	.61		
Benlik (yatılı kalanlar)	Evet	50	3.69	.72	-.98	.32
	Hayır	110	3.80	.62		

SD=159, SD= 158

- Tablo 16'ya göre, ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk durumlarında anasınıfına gitme değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p=.47).
- Yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde anasınıfına gitme değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.34).
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde anasınıfına gitme değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.56).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde anasınıfına gitme değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.32).

Tablo 17'de yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin kuruma geldikleri yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 17.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Puanlarının Kuruma Gelinen Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	SS Değerleri		*n,* $\bar{X}$ *ve*			*ANOVA Sonuçları*				
Ölçek	Yaş	*n*	$\bar{X}$	*SS*	Var. K.	K.T.	SD	K.O.	F	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	7-10	5	1.53	.00	G. Arası	.41	10	.04	3.32	.00*
	11	8	1.51	.13	G. İçi	1.84	149	.01		
	12	3	1.60	.18	Toplam	2.25	159			
	13	29	1.54	.08						
	14	79	1.50	.11						
	15	26	1.49	.09						
	16	9	1.57	.15						
	17	1	1.50	-						
	Toplam	160	1.51	.11						
Benlik (Yatılı kalanlar)	7-10	5	3.74	.28	G. Arası	6.89	10	.68	1.64	.09
	11	8	4.10	.45	G. İçi	62.31	149	.41		
	12	3	4.32	.35	Toplam	69.21	159			
	13	29	3.77	.66						
	14	79	3.77	.32						
	15	26	3.54	.73						
	16	9	3.93	.68						
	17	1	4.50	-						
	Toplam	160	3.77	.65						

**p < .05*

- Tablo 17'den elde edilen sonuçlara göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde kuruma geldikleri yaş değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur (F=3.32, p=.00). Gerçekleştirilen LSD çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre kuruma geldikleri yaş değişkenine göre umutsuzluk puanları 7-10 yaş arasında kuruma gelenlerin ortalama puanları ($\bar{X}$=1.53), 15 yaşında kuruma gelenlerin ($\bar{X}$=1.49) ve 12 yaşında kuruma gelenlerin ($\bar{X}$=1.60) şeklinde tabloda görülmektedir. 12 yaşında kuruma gelen kız ergenlerin umutsuzluk düzeyinin ($\bar{X}$=1.60) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kuruma geldikleri yaş değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (F=1.64, p=.09).

Tablo 18'de yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı ve umutsuzluk düzeylerinin aileleri ile görüşme sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 18.

Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Yatılı Okulda Kalan Kız Ergenlerin Aileler İle Görüşme Sıklığına Göre Gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Ölçek	Görüşme zamanı	*n*	$\bar{X}$	*SS*	*T*	*P*
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	Nadiren	65	1.50	.13	-.89	.37
	Sık Sık	95	1.52	.10		
Benlik (yatılı kalanlar)	Nadiren	65	3.62	.66	-2.32	.02*
	Sık sık	95	3.87	.64		
SD= 158						

- Tablo 18'e göre, yatılı kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde ebeveynle görüşme sıklığının temel etkisi anlamlı bulunmamıştır (p=.37).
- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveynle görüşme sıklığının temel etkisi anlamlı bulunmuştur (p=.02). Yatılı kalan kız ergenlerde ailesiyle nadiren görüşenlerin benlik algısı puan ortalaması ($\bar{X}$=3.62), sık sık görüşenlerin puan ortalaması ($\bar{X}$= 3.87) şeklindedir. Bu durum ailesiyle sık sık görüşen kız ergenlerin benlik algısı düzeylerindeki olumsuz artışı göstermektedir.

Tablo 19.

Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki Pearson Çarpım Momentler Korelâsyon Matrisi

Ölçek	n	R	P
Umutsuzluk (ailesinin yanında kalanlar)	161	.40*	.00
Umutsuzluk (yatılı kalanlar)	160		
Benlik (ailesinin yanında kalanlar)	161	.20*	.00
Benlik (yatılı kalanlar)	160		
n_1=160, n_2=161, *p< .05			

- Ailesinin yanında kalan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ile yatılı olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında orta düzeyde, anlamlı pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir. Ailesinin yanında ve yatılı kalan öğrencilerin benlik algıları arasında olumlu yönde bir ilişkiye rastlanmıştır (r=.40, r= .20, p=.00). Öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin benlik algılarına nazaran daha güçlü olduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, 9. ve 12. sınıf lise kız öğrencileri arasında 321 örneklem üzerinde yansız örnekleme metodu ile seçilen sınıflardan oluşturulmuştur. Yaş aralığı 15 ve 18'dir. Yansız örnekleme metodu ile seçilen 321 kız ergenler ile yapılan araştırma bulguları literatür eşliğinde tartışılmıştır.

- Araştırma sonucunda, ailesinin yanında kalan kız ergenler arasında yaşa göre umutsuzluk ve benlik algısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. 18 yaşındaki kız ergenlerin benlik algısı düzeyleri daha düşük iken, 17 yaş grubundaki kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Umutsuzluk düzeyinin 17 yaş grubunda yüksek olmasının nedeni yaklaşan YGS stresine bağlanabilir. Ayrıca, 18 yaş grubundaki kız ergenlerin benlik algısı düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun nedeni olarak, yasalarımıza göre 18 yaşın kişisel bağımsızlık yaşı olmasına rağmen bu durumu ebeveynlerin hal ve tavırlarıyla örtük bir şekilde kabul etmiyor olması söylenebilir. Bu dönemde yetişkinlik ve çocukluk arasında fazlasıyla arada kalan ergen, benliğini çok fazla sorgular. Bu durumda da benlik algısındaki olumsuz artış kaçınılmaz bir durum olarak ortaya çıkar. İlbay, vd. (2012) ve Çelik (2003) çalışmalarında öğrencilerin benlik algıları ile yaşları arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Bu durum bu araştırmanın bulguları ile çelişmektedir. Tümkaya, Aybek ve Çelik (2010)'in yaptığı araştırmada yaşa göre umutsuzluk düzeyinde anlamlı fark olduğu gözlenmiş, Dereli ve Kabataş (2009)'ın araştırmasında ise bu araştırmanın aksine yaş değişkeni umutsuzluk düzeyine etki etmemiştir.
- Bulgular ışığında bakıldığında, 11. sınıf düzeyinde bulunan ailesinin yanında kalan kız ergenlerin daha fazla umutsuz, 12. sınıf düzeyinde bulunan ailesinin yanında kalan kız ergenlerin ise benlik algısı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durum, ailelerin genç kızlara sosyal ve akademik anlamda yaptıkları baskısıyla açıklanabilir. Bu dönemde sosyal alanda özgürleşmek isteyen ergen, aile engeliyle karşılaşmakta, bununla beraber YGS stresini evinde fazlasıyla yaşamaktadır. Yatılı kalan kız

ergenlerin ise; benlik algısı puanlarına bakıldığında, 10. sınıf düzeyinde bulunan kız ergenlerin daha yüksek bir benlik algısı puanına sahip oldukları yani benlik algısı düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Bu durum yatılı kalan 11 ve 12.sınıf öğrencilerinin 10.sınıf öğrencilerini kendi işlerinde kullanmaya çalışmaları ile açıklanabilir. Araştırma sırasında yapılan gözlem 10.sınıf kız ergenlerin yurtta akran zorbalığına mahkûm kaldıkları yönündedir. Balat ve Akman (2004) ve Yenidünya (2005)'ın çalışmaları, benlik saygısı düzeyinin sınıf düzeyi açısından farklılaşmadığını göstermiştir. Aydoğan (2010) çalışmasında öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre umutsuzluk düzeyi toplam puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmalar bu araştırma sonuçlarının aksini ifade etmektedir.

- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerden pekiyi not ortalamasına sahip olanlar daha az umutsuzluk düzeyine sahiptirler. Benlik algısı düzeylerine bakıldığında ise; çok iyi ve iyi not ortalamasına göre orta düzeyde not ortalamasına sahip olanlar daha düşük benlik algısı düzeyine sahiptirler. Bu durum, pekiyi not ortalamasına sahip kız ergenlerin aile ve arkadaş çevresinde çok fazla kabul görmesiyle, popülerliğinin yüksek olmasıyla açıklanabilir. Düşük not ortalamasına sahip kız ergenlerin ise çevresinden çok fazla kabul ve onay görmemesi sonucu benlik algılarının düşük olması beklenilebilir bir durumdur. Yatılı okulda kalan kız ergenlerin not ortalamasına göre benlik algısı ve umutsuzluk düzeyinin etkilenmemesi ailenin ergen üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Aile otoritesinden uzak olan ergenlerin akademik başarıyı çok fazla umursamadıkları söylenebilir. Ayrıca; araştırma bulgularına göre ailesinin yanında kendini orta bir öğrenci olarak algılayan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinin düşük olması, daha iyi bir öğrenci olmak için çabalayan hayata karşı farkındalığı olan bir ergen olmasıyla açıklanabilir. Ders başarısı çok iyi olan öğrencilerin aile ve öğretmenler tarafından daha fazla onay görmesi bu durumla ilişkilendirilebilir. Ayrıca yatılı kalan kız ergenlerde kendini nasıl bir öğrenci olarak algılama değişkeninin benlik algısı ve umutsuzluk üzerine etki etmemesi ailenin akademik baskı ve güdülemesinden ergenin uzak olmasıyla ilişkilendirilebilir. İlbay, Ay, Seçer ve Çiftçi'nin (2012) yaptığı araştırma akademik başarı yükseldikçe benlik saygısı düzeyi de yükselir şeklinde olup bu araştırmayı destekler niteliğindedir. Eriş (2013)'in yaptığı çalışmaya göre ise de algılanan okul başarısına göre benlik saygısı düzeyleri farklılaşmaktadır. Ayrıca; Suner İkiz'in (2000) çalışmasında akademik başarı ile benlik saygısı arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ehtiyar ve Üngüren (2009)'ün çalışmasında okuldaki başarı durumu öğrencilerin umutsuzluk puanları üzerinde ciddi etki yaratmamakta olup bu araştırmayla tezat düşmektedir.

- Araştırmada, ailesinin yanında kalan babası sağ olan kız ergenlerin umutsuzluk puan ortalamasının, babası vefat edenlerin umutsuzluk puan ortalamasına oranla daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Bu bulgu, ergenin geleceği için baba desteğinden yoksun olması ve araştırmanın yapıldığı çevrenin ev reisi olarak babayı kabul etmesiyle açıklanabilir. Yatılı okulda kalan kız ergenlerde babanın sağ olma değişkeni, benlik algısı ve umutsuzluk üzerinde anlamlı bir etki oluşturmamıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında; ergenin yatılı okulda kalması, köylerin merkeze uzak olması aile içindeki bireylerin hepsinin aynı anda ondan uzak olması böylece babanın yokluğunun fazla aranmaması ile ilişkilendirilebilir. Kılıç, Tektaş ve Pala (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda anne-babanın sağ olup olmaması değişkenine göre umutsuzluk düzeyi etkilenmemiştir. Majumdar (2009), hem annenin hem de babanın ergenin hayatında olmaları ergenlerin benlik saygılarını olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın sonucunu desteklememektedir. Çünkü bu araştırmada anne babanın sağ olup olmama değişkeni benlik saygısı düzeyine etki etmemektedir.
- Ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk ve benlik algısı düzeylerinde ebeveynin medeni durumu değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır. Yatılı kalan kız ergenler için ise ebeveynin medeni durumu değişkeni umutsuzluk üzerinde anlamlı bir fark oluşturmazken, benlik algısı düzeylerine bakıldığında ailesi ile birlikte olan kız ergenlerin benlik algısı puanı, ailesi boşanmış kız ergenlere oranla daha yüksektir. Bu durum birlikte olan ebeveynler arasındaki uyuşmazlıkla açıklanabilir. Evdeki huzursuzluk ve kaos tatil zamanlarında yatılı okuldan evine giden ergeni olumsuz yönde etkilemektedir. Eriş ve İkiz (2013) çalışmasında anne baba birlikteliği durumuna göre benlik saygısı düzeylerinin farklılaşmadığı saptanmıştır. Sarıkaya (2015) ve Sönmez (2001))'in çalışmasında ise, anne babası beraber olanlar boşanmış olanlara göre daha düşük bir benlik saygısı ortalamasına sahip olarak anlamlı derecede daha yüksek benlik saygısına sahiptir. Bu durum bu araştırmanın bulgularıyla çelişmektedir.
- Elde edilen istatiksel sonuçlara göre yatılı ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk ve benlik algısı düzeylerinde annenin eğitim durumu değişkeninin anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, eğitim düzeyi yüksek olan anne sayısının çok az olmasının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca; ailesinin yanında kalan babası lise mezunu olan kız ergenlerin daha olumsuz, babası üniversite mezunu olan kız ergenlerin ise daha olumlu benlik algısı düzeyine sahip oldukları gözlenmiştir. Bu durumun nedeni olarak, baba eğitim düzeyinin kızlarıyla

olan iletişimi olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Aynı zamanda üniversite mezunu olan babaların sosyo-ekonomik düzeylerinin daha iyi olduğu araştırma kapsamında gözlenmiştir. Sosyo-ekonomik durumun iyi olması, ergeni birçok konuda özgür kılmış bu durum da ergenin benlik algısını olumlu yönde etkilemiştir. Yiğit (2010), ergenlerin benlik saygılarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak aynı çalışmada anne eğitim düzeyi benlik saygısının arttığı saptanmıştır. Bu bulgular araştırmanın sonuçları ile tezat düşmektedir. Sarıkaya (2015), ise çalışmasında benlik saygısı ve anne babanın eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulamamıştır. Aydoğan (2010) ise çalışmasında; anne babanın aldıkları eğitim düzeyi yükseldikçe, sahip oldukları çocukların da algıladıkları umut ve benlik saygısı düzeyleri de yükselmektedir. Bu durumlar ise araştırma sonuçları ile kısmen örtüşmektedir.

- Yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde ebeveyn tutumu açısından farklılaşma görülmüştür. Alınan yüksek puanın olumsuz benlik algısını ifade etmesi kaynaklı baskıcı aileye sahip kız ergenlerin benlik algısı düzeyi daha düşüktür. Bu durumun nedeni, yatılı okulda ailesinden uzak ve özgürce yaşayan kız ergenlerin tatil zamanlarındaki evdeki sınırlayıcı tutumu çok fazla yadırgamış olmaları şeklinde açıklanabilir. Duru (1995) anne babasını demokratik olarak algılayan öğrencilerin yüksek benlik saygısına sahip olduğunu araştırmasında ifade etmiştir. Aktaş (2011) çalışmasında ergenlerin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygısı düzeyinin arttığını ifade etmiş, bu araştırmanın sonuçlarıyla bu durum paralellik göstermiştir. Akça (2012) ise, araştırmasında anne- baba tutumları ile benlik saygısı arasında bir ilişki olmadığını ifade etmiştir. Tüfekçiyaşar (2014) ailesi ilgisiz olan ergenlerin umutsuzluk düzeylerini daha yüksek bulmuştur. Bu araştırmada ise ebeveyn tutumu değişkenine göre umutsuzluk düzeyi anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.
- Elde edilen istatiksel sonuçlara göre yatılı ve ailesinin yanında kalan kız ergenlerin umutsuzluk, benlik algısı düzeylerinde kardeş sayısı ve doğum sırası değişkeninin anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır. Bu durumun nedeni olarak kız ergenlerin fizyolojik ihtiyaçlarının aileler tarafından zamanında karşılanması ile açıklanabilir. Aktaş (2011) araştırmasında liseli gençlerde kardeş sayısı değişkeninin benlik saygısı üzerinde etkili olmadığını ifade etmiştir. Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla paraleldir. Yavuzer (2000), kardeş sayısı ve doğum sırasının benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Aydoğan (2010)'ın yaptığı çalışmada umutsuzluk puan ortalamalarına bakıldığında 4 kardeşi olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin daha

düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ise araştırmanın sonuçları ile tezat düşmektedir.

- Elde edilen istatiksel sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin benlik algısı düzeylerinde kuruma geldikleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiş, umutsuzluk düzeylerinin ise farklılaştığı görülmüştür. Küçük yaş da kuruma gelen kız ergenlerin umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yatılı kurumda zaman geçirme süresi arttıkça kız ergenlerin umutsuzluk düzeyi artmıştır. Bu durumun nedeni yatılı okullardaki olumsuz yaşam koşullarının kız ergenler üzerindeki zamana yayılan yıpranmışlığı şeklinde açıklanabilir.
- Yapılan istatiksel sonuçlara göre yatılı kalan kız ergenlerin ebeveynle görüşme sıklığının umutsuzluk düzeylerinde farklılığa yol açmazken, benlik algısı düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmuştur. Ailesiyle sık sık görüşen ergenlerin benlik algısı düzeyi daha düşük bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak araştırmanın yapıldığı yatılı okulda kalan kız ergenlerin aile yapılarının dağınık ve sıkıntılı olması söylenebilir. Ailedeki olumsuzluk sık sık görüşen kız ergenlere daha çok yansımaktadır.
- Yapılan istatiksel sonuçlara göre anasınıfına gitme değişkeninin, ailesinin yanında ve yatılı okulda kalan kız ergenlerin umutsuzluk aynı zamanda benlik algısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Bu durum okul öncesi eğitim aldıkları kurumun niteliğinin çok iyi olmaması ile açıklanabilir. Aydoğan (2010)'nın araştırmasında anasınıfı eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri daha düşükken, benlik algısı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bahsedilen araştırma sonucu bu araştırmanın sonucuyla tezat düşmektedir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- Bu araştırmada 15-18 yaş arasındaki kız ergenlerin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde tarama modelinde çalışılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda, diğer kademedeki kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyleri üzerinde deneysel çalışılabilir.
- Özellikle babanın eğitim düzeyi değişkeninin kız ergenlerde benlik algısı düzeyini etkilediği bulgusundan yola çıkılarak, babanın eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla çeşitli kuruluşlarla koordineli çalışılmalıdır. Bu tür çalışmalarda gençler üzerinde demokratik anne baba tutumunu destekleyici, aile ilişkilerindeki olumsuzluğu en aza düşürücü ve yatılı kalan çocuklarına olan olumlu tutumlarını destekleyici konulara yer verilebilir.

- Özellikle okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisleri, öğrencilerin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla rutin olarak taramalar yapmalıdır. Bu taramaların sonuçlarından yola çıkılarak grup terapilerinin düzenlenmesi önerilir.
- Araştırma sonucunda akademik başarının benlik üzerinde etkisi tespit edilmiştir. Kız ergenlerin sadece ders odaklı olarak sosyal çevreden kabul görmesi sıkıntıya neden olmaktadır. Aileler ve öğretmenler bu konuda bilinçlendirilmeli, ergenlerin benlik algısı için sadece akademik başarı çerçevesinden bakmaları engellenmelidir. Ayrıca kız ergenlere dersleriyle beraber yürütecekleri yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak sosyal etkinlikler sunulmalıdır.
- Araştırma sonuçlarına bakıldığında yaş ve sınıf olarak YGS'ye yakın olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri yüksek, benlik algıları düşük çıkmıştır. Bu durumda okul rehberlik servisinin öğretmenlere, ailelere ve kız ergenlere yönelik eğitici seminerler vermesi uygun olacaktır. Okul idaresinin bu süreçte yaşam koçlarından da yardım alması bu eğitimleri güçlendirecektir.
- Araştırma sonuçlarında küçük yaşta yatılı okulda kalan kız ergenlerin umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bu durumdan dolayı yatılı okulların fiziksel şartlarının güzelleştirilmesi ve kurum içerisinde aktivitelerin artırılması uygun olacaktır.
- Araştırma sonuçlarına göre; yatılı okulda kalan otoriter aileye sahip kız ergenlerin benlik algısı düzeyi daha düşüktür. Bu durumda yatılı okulda kalan kız ergen velilerinin belirli aralıklarla okula davet edilerek görüşmelerin yapılması uygun olacaktır. Bu görüşmelerle veliler üzerinde ergenlerle iletişim yönünde farkındalık oluşturulabilir.
- Kız ergenler herhangi bir problemle karşılaştıklarında onların yerine problem çözülmemelidir. Bu durumda benlik algıları güçlendirici yapıcı ifadelerde bulunulmalı problemlerini kendileri çözmeleri sağlanmalıdır.
- Kız ergenlerin kendi gelecekleri için en uygun hedefi koymaları rehberlik servisleri tarafından sağlanmalıdır. Böylece; doğru hedef belirleyen ergenlerin geleceğe dair umut düzeyleri arttırılmış olacaktır.
- Öğrenci merkezli ders işlenmesi kız ergenlerin benlik algılarına güçlendirici yönde etki edecektir. Bu konuyla ilgili okul idaresinin öğretmenlerle koordineli çalışması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Adler, A. (1998). *Çocuk ve eğitimi* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Cem.

Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne–baba tutumlarının, kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akkoyun, F. (1982). *Psikolojik danışma kuramları*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Akpınar, Ş. (2013). *Yetiştirme yurdunda kalan erkek ergenlere uygulanan yapılandırılmış eğitimin umutsuzluk düzeyi benlik saygısı ve intihar olasılığı üzerine etkisi.* Doktora Tezi,Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Aksaray, S. (1992). *Adölesanların benlik imajlarını etkileyen etmenlerden ana-baba tutum algısı.* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Aksoy, B.A.,& Temel, Z.F. (2005). *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel.

Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi.*Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Altınsoy, Y. (1999).*Aile ortamında ve yetiştirme yurtlarında yetişen 9-16 yaş grubu çocukların öz kavramlarının karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Altıntaş, E. (1991). Benlik kavramı ve uyum. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 51*(1), 56.

Altun, F. & Yazıcı, H. (2013). Ergenlerin benlik algılarının yordayıcıları olarak: akademik öz-yeterlik inancı ve akademik başarı. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 21*(1), 145-156.

Arık,A., Çakmaklı, K., Oktay, A., Bilgin, V. & Zülfikar, B. (2004).*Ailede çocuk eğitimi*. Ankara: Afşaroğlu.

Aslan, C.(2013). Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Akademik Sosyal Bilim Çalışmaları Dergisi*, 6 (7), 121-132.

Avşaroğlu, S. & Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18*(1), 85-100.

Aydın, B., Can, G., Ersanlı, K., Kılıç, M., Külahoğlu, Ş., Öztürk, B., Bilge, F., Küçükkaragöz, İ., Kısaç,İ., Korkmaz,İ., Bilgin, M., Uçar, E. & Yeşilyaprak B., (Ed.). (2015). *Eğitim psikoloji*. Ankara:Pegem A.

Aydoğan, S. (2010). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin umut ve benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bacanlı, H. (1997). *Sosyal ilişkilerde benlik – kendini ayarlamanın psikolojisi*. İstanbul: MEB.

Balat, G. U. & Akman, B. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14*(2), 175-183.

Bayhan,P. & Artan, İ. (2009).*Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.

Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkilap.

Beck, A.T., Lesker, D. & Trexler, L. (1974). The hopelessness scale. *Journal of Consulting And Clinical Psychology, 1*(42), 861-874.

Beck, A.T., Weissman, A., Lester, D. & Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism, the hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 42*(6), 861-865.

Beck, A.T., Steer, R.A., Kovacs, M. & Garrison, B. (1985). Hopelessness and eventual suicide: A 10-year prospective study of patients hospitalized with suicidal ideation. *American Journal of Psychiatry, 142*(1), 559-563.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ.D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Cerezo, M.A. & Frias, M.D. (1994). Emotional and cognitive adjustment in abused children. *Child Abuse and Neglect, 18*(11), 923–932.

Ceyhun, A.G. & Ceyhun, B. (2003). Lise ve üniversite öğrencilerinde intihar olasılığının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 6*(1), 217-224.

Çok, F. (1994). Gelişim psikolojisi- ergenlik ve yetişkinlik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 27*(2), 905-935.

Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri vebenlik kavramı arasındaki ilişkiler*, Yüksek Lisans Tezi, AnkaraÜniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Derebaşı, I. (1996). *Beck umutsuzluk ölçeğinin Ege Üniversitesi öğrencileri üzerinde geliştirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Dereli, F. & Kabataş, S. (2009). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi, 1*(26), 31-36.

Dilbaz, N. & Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi, 1*(3), 134-138.

Dilek, H. & Aksoy, A.B. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne-babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,14*(3), 95-109.

Dinçel, E. (2006).*Ergenlik dönemi gelişimsel ödevler ve psikolojik problemler.*Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Divan, Z., Erbil, N. & Önder P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 3* (10), 7-15.

Durak, A. (1993). *Beck umutsuzluk ölçeğinin geçerliliği üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Duru, A. (1995). *İlkokul 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ve ana baba tutumları arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ehtiyar, R. & Üngüren, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 1*(4), 159-181.

Ehtiyar, R. & Üngüren, E. (2009). Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Journal of Yasar University, 4*(14), 2093-2127.

Eisenberg, N. & McNally, S. (1993). Socialization and mothers' and adolescents' empathy-related characteristics. *Journal of Research on Adolescence, 3*(1), 171-191.

Ekmen, Z. (2008). *Kız meslek lisesi öğrencilerinin tükettikleri atıştırmalık besinlerin besin öğesi katkıları.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Erikson, E. H. (1968). *Identity- youth and crisis. Newyork*: Norton Company.

Eriş, Y. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Galambos, N., Barker, E.T. & Krahn, H.J. (2006). Depression, self-esteem, and anger in emerging adulthood. *Developmental Psychology, 42*(1), 350-365.

Gander, M.J. & Gardiner, H. W. (1998). *Çocuk ve ergen gelişimi,* (A. Dönmez, N. Çelen & B. Onur, Çev.). Ankara: İmge.

Gander, M.J. & Gardiner, H.W. (2010).*Çocuk ve ergen gelişimi* (B.Onur,Çev.). Ankara: İmge.

Gecas, V. & Schwabe, M.L. (1986). Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal of Marriage and The Family, 48*(1), 37-46.

Geldard, K. & Geldard, D. (2013). *Ergenler ve gençlerle psikolojik danışma* (M. Pişkin, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.

Gençay, S.(2009). Beden eğitimi öğretmen adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 380-388.

Güner, H. (1996). *Adölesan intihar girişimlerinin incelenmesi ve ilgili beck depresyon ölçeğinin kullanılması.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Hacettepe Üniversitesi (2008). *Türkiye nüfus ve sağlık araştırması*, Yayın no. NEE-HÜ.09.01. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-ana rapor.pdf sayfasından erişilmiştir.

Harter, S. (1990). *The construction of the self.* New York: Guilford.

Harter, S. (2006). The development of self- representations in childhood and adolescence. William Damon &Richard M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology* (pp.12-15). New York: Wiley.

Heaven, P. & Ciarrochi, J. (2008). Parental styles, gender and the development of hope and self-esteem. *European Journal of Personality*, *22*(1), 707- 724.

Hurlock, E. (1955). *Adolescent development.* New york: Mc.Crav-Hill.

İnanç, B. (1988). *Türk ergenlerinin öz-imajları.*V. Psikoloji Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Karabekiroğlu, K. (2009). *Ergen ruh sağlığı rehberi*. İstanbul: Say.

Karahan, F. (1998). *Psikolojik sağlığın önemli bir ölçütü- kendini kabul- ergenlere yönelik bir araştırma-yaşadıkça eğitim,* İstanbul: Ya/Ba.

Karaköse, R.(2013). *Ben büyüdüm ergenlik psikolojisi ve iletişim*. İstanbul: Yediveren.

Kemer, G. & Atik, K. (2005). Kırsal ve il merkezinde yaşayan lise öğrencilerinin umut düzeylerinin aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 21(1), 161-168.

Kılıç, S., Tektaş, N. & Pala, T. (2014). Devlet ve vakıf meslek yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,18*(2), 169-186.

Kırkıncıoğlu, M. (2003). *Çocuk ruh sağlığı.* İstanbul:Ya-pa.

Kocaoğlu, B. (1982). *Ergenlik çağındaki çocukların büyüme, gelişme ve beslenme durumları ile ilgili metodolojik bir çalışma.* Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Koç, M. (2004). Gelişim özellikleri açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi,17*(2), 231-256.

Köksal-Akyol, A. & Salı, G. (2013). Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 21*(4), 1377-1398.

Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

Kumcağız, H. (2007). *Grupla psikolojik danışmanın diyabet hastalarının umutsuzluk düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kutlu, M. (1998). *Özürlü çocuğu olan ana babaların umutsuzluk düzeyleri.* Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Lalonde, C. & Chandler, M. (2004). *Changing conceptions of psychological life*. New Jersey: Erlbaum.

Landis, D., Gaylord-Harden N., Malinowski S., Grant K., Carleton R. & FordE. (2007). Urban adolescent stressand hopelessness,*Journal of Adolescence, 30*(6), 1051.

Majumdar, D. (2009). Perceived parent-child relations and adolescence self-esteem. *Journal of Child and Family Studies, 18*(1), 203-212.

Millî Eğitim Bakanlığı (2015). *Okul pansiyonları yönetmeliği*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/82.htmlsayfasından erişilmiştir.

Muuss, R.E. (1988). *Theories of adolescence*. New York: Mc. Graw-Hill.

Offer, D., Ostrov, E., Howard, K.I. & Atkinson, R. (1988). The teenage world adolescents self-image in ten countries. *Journal of the American Medical Association, 299*(1), 2401-2405.

Oktan, V. & Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındakiilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,7*(2), 543-556.

Özbay, H. & Öztürk, E. (1993). *Gençlik*. İstanbul: İletişim.

Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam Dergisi, 7* (3), 4-9.

Özmen, D., Dündar, P.E., Çetinkaya, A.Ç. Taşkın, E.O, & Özmen, E. (2008). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etmenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9*(8),8-15.

Pataki, CS. (2007). *Normal ergenlik* (A.H. Bozkurt, Çev.). Ankara: Güneş.

Patton, DD. & Harris, JR. (2007). *Ergenlik gelişimi ve tarama* (MM. Mazıcıoğlu, Çev.). Ankara: Güneş.

Rogers, C.R. (1951). Client centered therapy. Boston: Houghton Mifflin.

Santrock, J.W. (2012). *Ergenlik* (D.M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Seçer, İ., İlbay A., Ay, İ. & Çiftçi, M. (2012). Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki öğrencilerin benlik saygılarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi, 1*(3), 61-73.

Snyder, C.R. & Lopez, S. H.(2007). *Positive psychology,* Europe: Sage.

Sönmez, F. (2001). *Anne-babası boşanmış ergenlerle, anne-babası boşanmamış ergenlerin benlik imgelerinin karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Suner-İkiz, E. (2000). *Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şahin, N.H. & Savaşır, I. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirmesık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikoloji Dergisi.

Şengül, S. & Güner, P. (2012, Haziran). *İlköğretim matematik öğretmenliği programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Tamar, M. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon. *Klinik Psikiyatri Dergisi,2*(1), 84-92.

Tanç, S. (1999). *Benlik değeri, umutsuzluk ve kariyer beklentisi,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tercanlı, N. & Demir, V. (2012). Beck umutsuzluk ölçeğinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi Gümüşhane ili örneği). *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,1*(1), 29-40.

Trzesniewski, K.H., Donnellan, M.B., Moffitt, T. E., Robins, R.W., Poulton, R. & Caspi, A.(2006). Low selfesteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior and limited economic prospects during adulthood. *Developmental Psychology, 42*(1)-381-390.

Turan, L. (2003). *Korunmaya muhtaç çocukların umutsuzluk, suçluluk duyguları, benlik kavramları ve geçmişe ilişkin tutumlarının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tuzgöl-Dost, M. & Keklik, İ. (2014). Sürekli kaygı, umutsuzluk ve benlik saygısının ergenlerin riskli davranışlarını yordama gücü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,13*(51), 195-208.

Tüfekçiyaşar, T. (2014). *Lise 10. ve 11. sınıf öğrencilerinde kaygı, umutsuzluk ve benlik imgesi düzeylerinin değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tümkaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,3*(4), 445- 459.

Tümkaya, S., Aybek, B. & Çelik, M. (2010). Yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışların incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,* 7(1), 970-984.

Uzbaş, A. (1998). *Çocukların çaresizlik davranışlarının depresyon düzeyine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Uzun, M. (2003). *9-14 yaş grubu çocuklarının benlik kavramı ve saldırganlığı pekiştirici faktörlerin belirlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yağışan, N. Sünbül, A. & Yücalan, Ö. (2007). Eğitim fakültesi güzel sanatlar ve diğer bölüm öğrencilerinin benlik imgesi ve denetim odaklarının karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(1), 595-607.

Yavuz, H. (1986). E*rgenlik çağında gelişmeyi etkileyen güçler*. İstanbul: Boğaziçi.

Yavuzer, H. (2000). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M. & Kılıç Atıcı, M. (2007). G*elişim psikolojisi, çocuk ve ergen psikolojisi.* Ankara: Pegem A.

Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yesilyapak, B. (2004). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi.* Ankara: Pegema.

Yiğit, H. (2010). *Ergenlerin benlik saygılarının yaşamdoyumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi.*Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik çağı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.

Yörükoğlu, A. (1996). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar.* İstanbul: Özgür.

EKLER

EK-1. Demografik Bilgi Formu

1. Kaç yasındasınız?

15 ( ) 16 ( ) 17 ( ) 18 ( )

2. İlk kez kuruma kaç yasında geldiniz? ……..

3. Kaçıncı sınıftasınız?

9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12 ( )

4. Geçen yıl not ortalamanız kaçtı? (Ne ile geçtiniz?)

Düşük ( )

Orta ( )

İyi ( )

Pekiyi ( )

5. Sizce nasıl bir öğrencisiniz?

Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( )

6.Ebeveyniniz var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

Ebeveyniniz var ise;

7. Anne Baba
Sağ ( ) Vefat ( ) Sağ ( ) Vefat ( )

Anne Baba
Üvey ( ) Öz ( ) Üvey ( ) Öz ( )

8.Ebeveyn medeni hali nedir?

Birlikte ( ) Boşanmış ( )

9. Anne Babanız var ise hangi sıklıkla görüşüyorsunuz?

Nadiren ( ) Sık sık ( )

10) Anne babanın eğitim durumu nedir?

Anne:

Okur yazar değil ( )

Okur yazar ( )

İlkokul ( )

Ortaokul ( )

Lise ( )

Üniversite ( )

Baba:

Okur yazar değil ( )

Okur yazar ( )

İlkokul ( )

Ortaokul ( )

Lise ( )

Üniversite ( )

11) Ebeveynlerin çalışma durumu nasıldır?

Anne: Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Bilinmiyor ( )

Baba: Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Bilinmiyor ( )

12) Ebeveyninizin tutumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Demokratik

Otoriter

İlgisiz- Tutarsız

Aşırı koruyucu

Mükemmeliyetçi

13) Ebeveyninizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz?

( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek

14) Kardeş sayınız?

Yok ( ) Bir ( ) İki ( ) Üç ( )

15) Kardeşler arasındaki doğum sıranız nedir?

İlk ( ) Orta ( ) Son ( )

16) Anasınıfı eğitimi aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

EK-2. Beck Umutsuzluk Ölçeği

Aşağıda geleceğe ait düşünceleri ifade eden bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunların size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz ve size uygun olan „"Evet"" ya da „"Hayır"" seçeneklerinden birini (X) işaretleyiniz. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

	Sizin için uygun mu?	
	Evet/Hayır	
1- Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.		
2-Kendimle ilgili şeyleri düzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur.		
3-İşler kötü giderken bile, her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.		
4-Gelecek on yıl içinde hayatımın nasıl olacağını hayal bile edemiyorum.		
5-Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.		
6.Benim için çok önemli olan konularda, ileride çok başarılı olacağımı umuyorum.		
7-Geleceğimi karanlık görüyorum.		
8-Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağımı düşünüyorum.		
9-İyi fırsatlar yakalayamıyorum. Gelecekte yakalayacağıma inanmam için de hiçbir neden yok.		
10-Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.		
11-Gelecek benim için hoş şeylerden çok, tatsızlıklarla dolu gözüküyor.		
12-Gelecekten, özlediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum.		
13-Geleceğe baktığımda, şimdikinden çok daha mutlu olacağıma inanıyorum.		
14-İşler bir türlü benim istediğim gibi gitmiyor.		
15-Geleceğe büyük inancım var.		
16-Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre, bir şeyler istemek aptallık olur.		
17-Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi.		
18-Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor.		
19-Kötü günlerden çok, iyi günler bekliyorum.		
20-İstediğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim.		

EK-3. Offer Benlik İmgesi Ölçeği

Lütfen aşağıdaki her cümleyi okuduktan sonra her ifadenin yanındaki kutulardan size en uygun olan birisinin içine (X) işareti koyunuz. Lütfen sadece bir seçeneği işaretleyiniz, katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

1-Bana çok uygun 4-Bana pek uygun değil

2-Bana uygun 5-Bana çoğunlukla uygun değil

3-Bana biraz uygun 6-Bana hiç uygun değil

1	Başka insanlarla birlikteyken birinin benimle alay edeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6
2	Anne ve babamın gelecekte benimle gurur duyacaklarını sanıyorum.	1	2	3	4	5	6
3	Annem ve babam hep başkasının (örn. Kardeşlerimden birinin) tarafını tutarlar.	1	2	3	4	5	6
4	Karşı cinsten akranlarım beni sıkıcı bulur.	1	2	3	4	5	6
5	Kendimi genellikle gergin hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
6	Genellikle pikniklerde veya arkadaş toplantılarında kendimi bir yabancı gibi hissederim.	1	2	3	4	5	6
7	Ailem, gelecekte benim yüzümden hayal kırıklığına uğrayacak.	1	2	3	4	5	6
8	Zaman zaman pek kontrol edemediğim ağlama veya gülme nöbetlerine tutulurum.	1	2	3	4	5	6
9	Genellikle babamın hiçbir işe yaramadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
10	Çoğu zaman kafam karmakarışıktır.	1	2	3	4	5	6
11	Kendimi tanıdığım insanların çoğundan daha aşağı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
12	Annemi ve babamı anlamak benim için mümkün değil.	1	2	3	4	5	6
13	Kendi hatam olmayan şeylerden ötürü bile çoğunlukla kendimi suçlarım.	1	2	3	4	5	6
14	Genellikle mutluyum.	1	2	3	4	5	6
15	Bazen kendimden öyle utanırım ki hemen bir köşeye saklanıp ağlamak isterim.	1	2	3	4	5	6
16	Duygularım kolayca incinir.	1	2	3	4	5	6
17	Çoğu zaman kendimi duygusal yönden boş hissederim.	1	2	3	4	5	6
18	Annem ve babam genellikle iyi geçinirler.	1	2	3	4	5	6
19	Başka insanların benden pek hoşlanmadıklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
20	Yeni arkadaşlıklar kurmakta çok zorluk çekerim.	1	2	3	4	5	6
21	Çok fazla huzursuzum.	1	2	3	4	5	6
22	Yaşamaya devam etmektense, ölmenin daha iyi olacağını sık sık düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
23	Yeni arkadaşlıklar kurmak bana çok zor gelir.	1	2	3	4	5	6
24	Ailemde kararlar verilirken benim de söz hakkım olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5	6
25	Kendimi çok yalnız hissediyorum	1	2	3	4	5	6
26	Yaşamayı seviyorum.	1	2	3	4	5	6
27	Annem ve babam bana karşı sabırlıdır.	1	2	3	4	5	6
28	Kendi çocuklukları mutsuz geçmiş ise, anne babalar çok sıklıkla çocuklarını anlamazlar.	1	2	3	4	5	6
29	Yaşıtlarımla beraber olmaktansa, yalnız olmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
30	Sürekli olarak bir şeyden ürküyorum.	1	2	3	4	5	6
31	Çok sıklıkla "Hiç de olmak istediğim gibi biri değilim" diye düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
32	Genellikle kendimi evde bir fazlalık gibi hissederim.	1	2	3	4	5	6
33	Eğer başkaları benimle aynı fikirde olmaz, beni desteklemezlerse, fena halde canım sıkılır.	1	2	3	4	5	6
34	Genellikle kendimi çirkin hisseder, çekici olmadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
35	Cinsel konularda kendimi geri (cahil ve tecrübesiz) hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
36	Hiç boş durmadığım halde işlerimi bir türlü bitiremiyorum.	1	2	3	4	5	6
37	Diğer insanlar bana baktıklarında, herhalde vücudumun pek iyi gelişmemiş olduğunu düşünüyorlardır.	1	2	3	4	5	6
38	Annem ve babam benden utanıyorlar.	1	2	3	4	5	6
39	Genellikle vaktimin çoğunu evden uzak geçirmeye çalışıyorum.	1	2	3	4	5	6
40	Hayatı, çözümü olmayan sonsuz sayıda problemler dizisi olarak görüyorum.	1	2	3	4	5	6
41	Yıllardır anne babama kin besliyorum.	1	2	3	4	5	6
42	Hiçbir yeteneğim olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
43	Başıma geleceğinden emin olduğum bir olayla nasıl başa çıkabileceğim konusunda önceden hazırlık yapmam.	1	2	3	4	5	6
44	Annem ve babam genellikle benden memnundurlar.	1	2	3	4	5	6
45	Yeni arkadaşlıklar kurmakta fazla zorluk çekmem.	1	2	3	4	5	6
46	Okul ve ders çalışmak benim için pek önemli değil.	1	2	3	4	5	6
47	Katıldığım eğlence ve arkadaş toplantılarının çoğundan zevk alırım.	1	2	3	4	5	6
48	Sebebini anlayamadığım korkularım pek yoktur.	1	2	3	4	5	6
49	Kendimi sıklıkla hüzünlü, kederli hissederim.	1	2	3	4	5	6

EK-4. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

	Faktör Yükü	Madde Toplam Korelasyonu
u1	,612	,517
u2	,433	,322
u3	,424	,340
u4	,323	,298
u5	,359	,318
u6	,640	,544
u7	,673	,587
u8	,078	,071
u9	,525	,423
u10	,448	,378
u11	,644	,569
u12	,214	,188
u13	,327	,263
u14	,519	,456
u15	,651	,571
u16	,614	,505
u17	,575	,473
u18	,630	,547
u19	,619	,515
u20	,693	,578

EK-5. Offer Benlik Algısı Ölçeğinin Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

	Faktör Yükü	Madde Toplam Korelasyonu		Faktör Yükü	Madde Toplam Korelasyonu
b1	0,502	0,472	b26	0,47	0,44
b2	0,413	0,377	b27	0,382	0,355
b3	0,487	0,455	b28	0,465	0,432
b4	0,516	0,481	b29	0,587	0,557
b5	0,459	0,439	b30	0,504	0,47
b6	0,495	0,472	b31	0,614	0,592
b7	0,573	0,532	b32	0,683	0,646
b8	0,385	0,357	b33	0,36	0,333
b9	0,544	0,494	b34	0,49	0,464
b10	0,455	0,442	b35	0,41	0,379
b11	0,507	0,469	b36	0,439	0,41
b12	0,606	0,577	b37	0,599	0,557
b13	0,534	0,509	b38	0,568	0,519
b14	0,552	0,525	b39	0,553	0,509
b15	0,592	0,562	b40	0,624	0,591
b16	0,184	0,177	b41	0,57	0,524
b17	0,316	0,295	b42	0,604	0,57
b18	0,367	0,326	b43	0,457	0,425
b19	0,526	0,493	b44	0,49	0,455
b20	0,45	0,42	b45	0,354	0,333
b21	0,698	0,671	b46	0,445	0,404
b22	0,633	0,598	b47	0,296	0,27
b23	0,521	0,49	b48	0,227	0,21
b24	0,288	0,27	b49	0,601	0,58
b25	0,653	0,625	b50	0,482	0,452

GAZİ GELECEKTİR